

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

**Historie a vývoj techniky bowlingu ve světě a
České republice**

(bakalářská práce)

Autor práce: Pavla Nováčková

Vedoucí práce: RNDr. Petr Podlaha

České Budějovice, 2016

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA

PEDAGOGICAL FACULTY

DEPARTMENT OF SPORTS STUDIES

**The History and Development of Bowling Techniques
around the World and in the Czech Republic**

(graduation theses)

Author: Pavla Nováčková

Supervisor: RNDr. Petr Podlaha

České Budějovice, 2016

Bibliografická identifikace:

Název bakalářské práce: Historie a vývoj techniky bowlingu ve světě a České republice

Jméno a příjmení autora: Pavla Nováčková

Studijní obor: Tělesná výchova a sport (jednooborové)

Pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu PF JU

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Petr Podlaha

Rok obhajoby bakalářské práce: 2016

Abstrakt:

Cílem této práce je sjednocení historických faktů o bowlingu ve světě, ale i v České republice. Zároveň jsem se zaměřila na vývoj bowlingové techniky. První část práce, která se zabývá historií ve světě, jsem převážně zpracovávala s pomocí zahraniční literatury. V první části se ještě zabývám vývojem bowlingových drah, koulí a dalších pomůcek. S tím úzce souvisí vývoj technik, který je v této části také vypracován. Druhou část práce jsem věnovala historii bowlingu v České republice, kterou jsem vypracovala převážně na základě osobních archivů a ústních sdělení reprezentačních trenérů, hráčů, kteří s bowlingem v ČR začínali a s vedením České bowlingové asociace. Přínosem této práce je jasný přehled o vývoji bowlingu od jeho samých počátků.

Klíčová slova: bowling, historie, technika, vývoj

Bibliographical identification

Title of the bachelor thesis: History and evolution technique bowling in the World and the Czech Republic

Author's first name and surname: Pavla Nováčková

Field of study: Physical Education and Sport

Department: Department of Sports studies

Supervisor: RNDr. Petr Podlaha

The year of presentation: 2016

Abstract:

The aim of this report is to unify the historic facts about bowling from all around the world but also in the Czech Republic. At the same time I focused on evolution of bowling technique. The first part of this report, which is about the history in the Czech Republic but also all around the world, is mainly worked out using literature from USA, personal archives, and interviews with national coaches, players from Czech Republic who started playing bowling, and leaders of Czech bowling association. In the first part I am also mentioning evolution of bowling alleys, balls, and other equipment. The second part is dedicated to different bowling techniques and their evolution. The main contribution of this report is clear understanding of bowling evolution from its beginning.

Key words: bowling, history, technique, evolution

Prohlašuji, že svojí bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to nezkrácené, archivované Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Podpis studenta

Datum.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce panu RNDr. Petru Podlahovi, za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Mé poděkování též patří Doc. PaedDr. Janu Štumbauerovi, CSc. a také panu PhDr. Radku Vobrovi, Ph.D. za spolupráci při získávání údajů. Dále bych chtěla poděkovat trenérům Jiřímu Uhlíři, Jakubu Varadimu a Josefu Macháčkovi za velmi cenné informace ohledně české historie a vývoji technik, ale i holandskému trenéru Jacku Edelarovi. Nesmím zapomenout na velké díky mé rodině za podporu a trpělivost při celém mém studiu a hlavně při psaní bakalářské práce.

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Teoreticko-metodologická část	10
2.1 Cíle, úkoly, předmět práce	10
2.2 Metody práce	11
2.3 Rozbor pramenů a literatury	11
3 Přehled poznatků	14
3.1 Charakteristika sportu	14
3.2 První počátky Bowlingu	15
3.3 Historie a organizace příbuzných kuželnářských sportů	19
3.3.1 Boccia	19
3.3.2 Boccia Raffa	19
3.3.3 Boules	20
3.3.4 Kuželky	21
3.3.5 Lawn Bowling.....	22
3.3.6 Petanque.....	22
3.3.7 Gorodky	23
4 Historie bowlingu ve světě	25
4.1 Počátky bowlingu v Americe.....	26
4.1.1 Historie bowlingu v Americe od roku 1870 - 1892	28
4.1.2 Historie bowlingu v Americe od roku 1892 - 1947	29
4.1.3 Historie bowlingu v Americe od roku 1947 do současnosti.....	31
4.2 Počátky bowlingu v Evropských zemích.....	34
5 Vývoj bowlingového vybavení.....	36
5.1 Vývoj bowlingových drah	36
5.2 Vývoj bowlingových koulí	39
5.3 Vývoj bowlingových bot	42
5.4 Vývoj bowlingových tašek	42
5.5 Vývoj bowlingových pomůcek	43
6 Vývoj technik.....	46
6.1 Stright players – rovináři	46
6.2 Stokers – jemní točenáři	49
6.3 Medium stokers – střední točenáři	50
6.4 Power stokers – siloví točenáři.....	51
6.5 Hody obouruč	53
7 Historie kuželnářských sportů v České republice.....	55
7.1 Mistři České republiky v bowlingu	65
7.2 Mezinárodní styky v bowlingu	67
7.3 Historie největších turnajů v ČR.....	71
7.4 Historie českých perfect game 300	73
7.5 Bowlingová centra v České republice a jejich vývoj.....	74
8 Závěr.....	76
Seznam zkratk	78
Literatura	79

1 Úvod

Téma historie a vývoj techniky bowlingu ve světě a v České republice jsem si vybrala, jelikož jsem se bowlingu dlouhou dobu aktivně věnovala, několik let i v reprezentačním týmu kadetů do 23 let, proto je pro mě toto téma velmi blízké a zajímavé. Historii jsem si zvolila, protože tento sport má velice pestrou a dlouhou historii ve světě, ale česká historie nesahá příliš daleko do minulosti. Historie a vývoj tohoto sportu u nás není znám, proto jsem tuto výzvu přijala.

V České republice jsou publikovány pouze dvě knihy s tématem bowling, ale ani jedna z nich se nevěnuje historii tohoto sportu. Díky tomu jsem ke své práci převážně používala zahraniční zdroje ve formě několika knižních publikací. Kvalitní dostupná literatura, podrobně se zabývající jak historickými fakty o vzniku bowlingu, tak jeho dalším vývojem i vývojem jeho technik, jsem dohledala v USA, kde je tento sport velmi populární. Zmíněnou literaturu jsem zakoupila a přeložila jsem ji z anglického jazyka do jazyka českého. V této práci jsem použila výtah z těchto překladů, a proto některé části mé práce jsou nepřímými citacemi.

První samostatná bowlingová asociace v České republice byla založena v roce 1997 na popud kuželkářské asociace. Z toho vyplývá, že jsem měla možnost čerpat informace přímo od hráčů, kteří bowling začínali v České republice hrát mezi prvními. Někteří z nich se zúčastňovali turnajů na mezinárodní úrovni již v prvopočátcích českého bowlingu. Další cenné informace jsem získala od českých i zahraničních trenérů, kteří působí v České republice. Zahraniční trenéři, kteří se tomuto sportu věnují intenzivně již mnoho let, mi dokázali popsat vývoj technik na základě vývoje vybavení hráčů i heren.

Cílem této bakalářské práce je všechny čtenáře seznámit s historií bowlingu, jak ve světě, tak v České republice. Doplnit chybějící historický ucelený soubor k tomuto sportu, protože se v České republice historii českého bowlingu nikdo nevěnoval. Nutno říci, že ani česká bowlingová asociace nemá toto téma zpracované, na rozdíl od asociace kuželkářů, kteří historii kuželek mají zpracovanou velmi precizně. Vzhledem k tomu, že zatím nebyl sepsán žádný literární pramen, který by se tomuto tématu věnoval, bude časově velmi náročné chronologicky uspořádat a shromáždit důležité informace, které jsou podstatné pro tvorbu této práce. Již při zadávání práce jsem věděla, že to bude nelehký úkol, jelikož bowling nepatří v České republice k těm nejpopulárnějším a jeho historie u nás není příliš dlouhá. Proto také nemá ani mnoho

podkladů a zdrojů. I přesto se pouštím do menší detektivní práce. Ale věřím tomu, že mě psaní obohatí o cenné informace. Také si myslím, že bude přínosné pro bowlingovou asociaci a jednotlivé bowlingové kluby sjednotit kompletně jejich historii a dát dohromady ucelený seznam, ve kterém budou popsány bowlingové techniky se zaměřením na jejich vývoj.

Úvod práce je věnován tématu světové bowlingové historie od samých počátků, které byly opravdu různorodé, v závislosti na geografické poloze, až po dnešní bowling, tak jak ho v současné době známe. Dále navazuje část, kde se rozepisují o vývoji heren a bowlingového vybavení sportovních i komerčních hráčů. K tomu se přímo vztahuje vývoj hracích technik, který úzce souvisel s vývojem vybavení heren a hráčů. O něm se zmiňuji v navazující části. Posledním tématem je historie českého bowlingu. V této části jsem začala historii kuželkářských sportů u nás, jelikož příbuzné kuželkářské sporty tu byly dříve než bowling. V této části je zpracován podrobný přehled českých mistrovských titulů v hlavních kategoriích: muži a ženy. Dále je zde zdokumentován přehled nárůstu účasti na mistrovstvích České republiky a historie vývoje heren. V této části je i jedna kapitola věnována historii mezinárodních turnajů s českou účastí, historie českých nejprestižnějších turnajů a s tím úzce souvisí třesnička na dortu, a to historie českých perfekt game.

2 Teoreticko-metodologická část

2.1 Cíle, úkoly, předmět práce

Cílem bakalářské práce je s pomocí využití literatury a pramenů komplexně zpracovat historii bowlingu ve světě a u nás, a to na základě poznání historie jednoho z nejstarších sportů na světě. Jejím podružným cílem je zpracovat ucelený soubor o vývoji technik v bowlingu.

Úkoly bakalářské práce

- Provést detailní obsahovou analýzu všech dostupných souvztažných písemných pramenů, literatury, klubových kronik, vzpomínek a rozhovorů s pamětníky a internetových zdrojů.
- Zpracovat podrobný průběh vzniku, vývoje a historie bowlingu ve světě a následně u nás.
- Vypracovat velmi podrobný soubor historie v České republice.
- Zpracovat souhrn technik v bowlingu z hlediska časového vývoje a také ucelený soubor vývoje vybavení.
- Všechny obrázkové přílohy začlenit vždy pouze do souvztažného textu. Do něj též začlenit tabulky a graf s přehledem mistrů České republiky.

Předmětem bakalářské práce z hlediska *obsahového* je v širším kontextu organizovaný bowling jako výkonnostní či závodní sport ve světě a u nás od počátku dochovaných pramenů jeho provozování až do současnosti. Z hlediska *věcného* je předmět práce zaměřen na amatérský, výkonnostní a vrcholový bowling. Z hlediska *časového* je předmět práce zaměřen od tisíce let př. n. l. až po současnost, v české historii kuželkářských sportů od roku 1937 po rok 1997 kdy vznikla samostatná bowlingová asociace a to až po současnost. Z hlediska *územního* se práce v širším kontextu zabývá celosvětově, a to převážně místem vzniku tohoto sportu, což je Evropa a hlavním místem rozvoje, tedy Amerikou a Českou republikou.

2.2 Metody práce

Jedná se o standardní historickou práci, proto bylo nejdůležitější získání co nejrozsáhlejšího souboru historických reálií, informací a faktů. Důraz práce byl kladen na maximální pramenné poznání, především na využití a detailní obsahovou analýzu všech dostupných souvztažných písemných, dobových periodik, literatury, klubových kronik, vzpomínek a rozhovorů s pamětníky a internetových zdrojů. Použity jsou standardní historické metody, zejména přímá metoda, což je vlastně prostý popis skutečnosti popisovaný pomocí jednoho či více pramenů. Na periodické vymezení časového vývoje je použita progresivní metoda, tedy popis z minulosti do současnosti. Dále práce využívá biografickou metodu, která vychází z vyprávění důležitých osobností o svém životě a jejich životních příběhů. Biografická metoda je použita z důvodu nedostatku archivních pramenů a literatury a pro zosobnění popisované historie.

2.3 Rozbor pramenů a literatury

Vzhledem k dokumentačnímu charakteru této práce jsem se snažila věnovat největší pozornost zpracování osobních archivů, osobních sdělení, tištěných pramenů, ale i internetových stránek.

Co se týče tištěných pramenů, navštívila jsem knihovny v Českých Budějovicích a Národní knihovnu v Praze. Podařilo se mi najít pouze tři publikace, které měly co dočinění s bowlingem. Jedná se o přeloženou knihu od Jowdy, J. *Technika bowlingu pro maximální skóre*. V této knize autor píše stručně o historii bowlingu, ale především pojednává a technice bowlingu. Druhou knihu napsali čeští spisovatelé Nosek, A. & John, J. *Bowling a kuželky*. Autoři se v knize částečně věnují historii, pravidlům a technice. Třetí a poslední publikace, která kdy byla vydána se zmínkou o bowlingu, je od pana Táborského, F. *Cílové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. Autor v knize popisuje všechny cílové sporty, a to jejich stručnou historii, historii organizací a pravidla.

Historii kuželkářských sportů u nás bylo možné čerpat především z publikace Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*, část knihy autor věnoval vývoji kuželkářských sportů u nás. Z tohoto hlediska pro mne byla velmi významná kniha Janáček, J. & Holý, P. (2007). *České kuželky (1937 – 2007)*. Jak už název napovídá, autor velmi podrobně píše o historii kuželkářského sportu od roku 1937. Mezi další patří Demetrovič, E. & Čelikovský, J. (1988). *Encyklopedie tělesné*

kultury a pravděpodobně první publikace o kuželkářském sportu Tauš, K. (1938). *Kuželkářský sport*.

Bowling je ve světě, a to hlavně ve Spojených státech amerických, daleko více populární než u nás, proto také mají k dispozici mnohem více tištěné literatury, pramenů a publikací. Pro mou práci byla nejužitečnější kniha od Miller, M. *American's greatest indoor pastime bowling*. Autor v knize velmi podrobně popisuje příchod bowlingu do USA, historii bowlingu v Americe až po nynější bowling. Další publikace vydaná v angličtině, ze které jsem čerpala je od autora Mullen, M. *Bowling fundamentals*. Autor v knize stručně pojednává o historii tohoto sportu, převážnou část věnuje technice. Třetí publikace psaná v angličtině je od pana Jowdy, J. *Bowling execution*. Jedná se o publikace, která patří mezi nejoblíbenější knihy pro pokročilé hráče. V této publikaci je naprosto všechno co dobrý hráč potřebuje vědět k „perfect game“. Publikace začíná historií tohoto velmi starého sportu. Zbytek publikace je věnován té nejpropracovanější technice, od koncentrace hráče přes správný „timing“ po dokonalé vypouštění a roztočení koule. V publikaci jsou i názorné obrázky postupů. Poslední publikaci, kterou jsem měla k dispozici, napsal Wiedman, D. *Bowling: steps to Access*. Tato publikace patří mezi nejobsáhlejší, ale celá kniha je pouze o technice.

Dalším zdrojem byly osobní archivy a osobní sdělení pamětníků, kteří měli se vznikem či vývojem bowlingu co dočinění. Zejména to byl osobní archiv a osobní sdělení Jiřího Uhlíře, bývalého hráče české reprezentace a nynějšího trenéra juniorského reprezentačního týmu. Dále Jakuba Varadiho, reprezentanta a trenéra reprezentačního týmu kadetů a to hlavně žen. Osobní archiv Jacka Edelera, holandského hráče a trenéra, který od roku 2008 působil jako „coach“ českého juniorského reprezentačního týmu. A v neposlední řadě také osobní archiv Karla Vopičky, prezidenta ČBA, který se o historii bowlingu u nás velice zajímá. Nesmím, ale zapomenou na jména jako Josef Macháček, Jana Lébrová, Marek Talpa nebo Josef Nováček.

Také internet pro mě byl zdrojem cenných informací. Na stránkách světové asociace www.worldbowling.org jsem čerpala informace o účasti českých hráčů na mezinárodních turnajích. Důležité informace jsem dohledala na stránkách evropské federace www.etbf.eu. Pro tuto práci jsem velmi významné informace dohledávala na internetových stránkách různých evropských zemích. Jako například bowlingová asociace Finska, Švédska, Holandska, Dánska, Chorvatska, Polska a podobně. Historii bowlingu u nás jsem částečně čerpala ze stránek www.czechbowling.cz, což jsou internetové stránky ČBA. U historie bowlingového vybavení, hlavně bowlingových

drah a u vývoje technik, mi byly nápomocné internetové stránky www.qubicaamf.cz, oficiální stránky předního výrobce (jednoho ze dvou) bowlingových drah. Internetové zdroje www.tokyo2020.jp a www.rio2016.com jsem využívala k nalezení cenných informací o zařazení bowlingu na LOH.

3 Přehled poznatků

3.1 Charakteristika sportu

Bowling patří mezi cílové kuželkářské sporty, kterých je nepřeborná řada, přesto je bowling jeden z nejpobulárnějších. Pod pojmem cílové sporty se rozumí soutěživá činnost, která je vymezena institucionálně schválenými pravidly a ve které je úkolem co nepřesnější vypuštění soutěžních předmětů s ohledem na určený cíl. Z praktických ohledů se cílové sporty dělí do šesti skupin, které se od sebe v některých znacích odlišují. *Golfový typ*: úkolem těchto sportů je dopravit vlastní soutěžní předmět (míček, koule, disk) do určeného prostoru (jamka, branka, koš). K tomuto účelu se (s výjimkou disk golfu) používají speciálně upravené hole. *Curlingový typ*: úkolem je dopravit vlastní soutěžní předmět (kamenné kotouče, koule) co nejbliže k cíli umístěnému na zemi. Cíl je pevně plošně vyznačen ve standardní vzdálenosti (curling, metaná) nebo je to trojrozměrný předmět (malá kulička), který je na začátku jednotlivých kol soutěže vhačován volně do určitého prostoru. Jeho vzdálenost od soutěžících je tedy v jednotlivých kolech různá, případně se také v rámci jednoho kola může po zásahu hráčů změnit. *Kulečnickový typ*: úkolem je zasáhnout hráčů koule další hranou koule tak, aby byla dopravena do některého z otvorů na kraji kulečnickového stolu (snooper, pool) nebo aby stanoveným způsobem zasáhla koule třetí (karambol). Ke strkům do hráčů koule se používá speciální hůl (tágo). *Šipkový typ*: úkolem je zasáhnout pevný cíl, který je umístěn ve standardní vzdálenosti. Prostředky zásahu (šipky, disk, bumerang) jsou odhazovány přímo z ruky nebo s pomocí rybářského prutu (zátěž na konci šňůrky). *Střelecký typ*: úkolem je co nepřesněji zasáhnout pevný, ale někdy i pohyblivý cíl. Prostředkem zásahu jsou kulky, broky, či šípky vystřelované z různých ručních zbraní (plné zbraně, luky, kuše). Vzdálenost je ve směs standardní, ale může být i různá. Cíl má většinou podobu kulatého terče. Ten má bodově ohodnocené zóny, nejvíce hodnocený je střed. *Kuželkářský typ*: úkolem je porazit co nejvíce předmětů (kuželek), nebo (válečky) z cílového prostoru. Vzdálenosti jsou standardní a prostředkem zásahu jsou odhazované koule nebo hole (gorodky).

Bowling je hra, kterou může hrát ve směs každý člověk. Tento sport řadíme mezi cílové, kuželkářské sporty. Na první pohled je to velice jednoduché. Cílem je porazit koule vážící od 4 kg do 8 kg opatřenou vyvrtnými dírami na tři prsty, na vzdálenost cca 19 metrů od deseti kuželek postavených do tvaru rovnostranného

trojúhelníku, a to pokud možno prvním hodem „strike“. Když se to hráči nepodaří, má ještě jeden hod, kdy se pokusí dorazit zbylé kuželky „spare“. První hod a dohoz se označuje jako část „frame“. Jedna celá hra se skládá z deseti „framů“, v desáté části, může mít hráč až tři hody, pokud se mu prvním i druhým hodem podaří hodit „strike“.¹

Zvítězit nad svým soupeřem, se dá docílit pouze vyšším bodovým ziskem, který však není totožný s celkovým počtem shozených kuželek. Počítání může na první pohled působit nesrozumitelně, ale není to nic těžkého. Pokud nejde o „stike“ či „spare“ kuželky se pouze sčítají, pokud je dosažen druhým hodem ve „framu“ „spare“ v dalším „framu“ se k předchozímu hodu (výsledku) přičítají kuželky dosažené prvním hodem z druhého „framu“ (10 + první hod z druhého framu). Po hození „strike“ se hody násobí, ale ne jenom ty dosažené prvním hodem, ale i druhým hodem neboli dohozem ve „framu“. Výhodné je dosažení tří „striků“ za sebou „triple“, po té se výsledek následného „frame“ trojnásobí.²

„...Na bowlingu je nejtěžší dosáhnout dokonalé koordinace rozběhu, pohybu paže držící kouli a následné vypuštění koule rovně, popřípadě s potřebnou rotací. Toho lze dosáhnout pouze pravidelným tréninkem, dokonalou koncentrací a správnou analýzou hry. V tréninku není podstatné odházet co nejvíce hodů. Zároveň je nutné zlepšovat dohozové strategie, tělesnou i psychickou zdatnost...“³

3.2 První počátky Bowlingu

Přesný datum, kdy se bowling zrodil, ve skutečnosti není znám. Můžeme se domnívat, že už lidé v době kamenné kutáleli nebo házeli kulatý kámen na jiné užší kameny postavené v nějakém určitém tvaru. To bylo v souladu s lidskou přirozeností. Vrhát, nebo házet předměty na jiné věci. Jeskynní muž a žena byli myšlenkou k vzniku hry s názvem „duck-on-the-rocks“, během které hráči házeli kameny, aby se pokusili srazit velký kámen z jiného kamene nebo pařezu.⁴

Pokud o této zábavě budeme uvažovat jako o počátcích bowlingu, pak jeho kořeny sahají až do Starověku a tato hra má tedy skutečně počátky již před miliony lety.

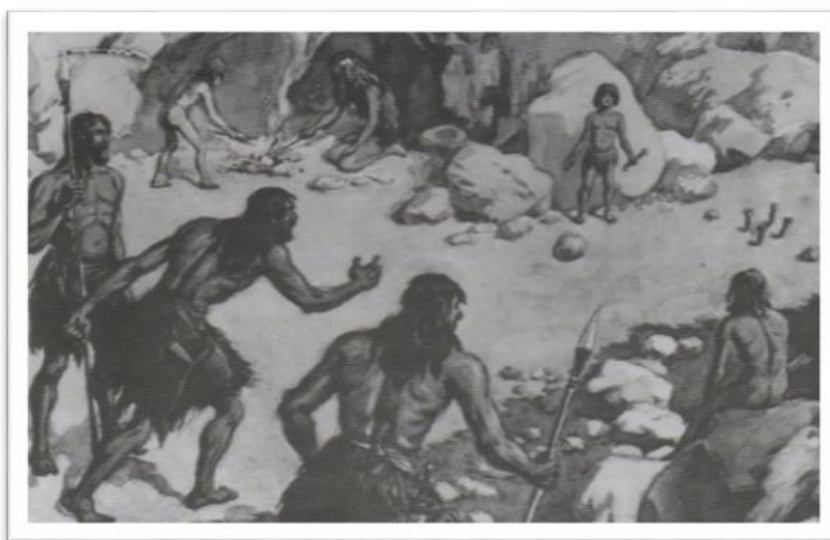
¹ Táborský, F. (2007). *Cílové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 67.

² John, J., & Nosek, A. (2001). *Bowling a kuželky: popis prostředí, technika, vybavení, pravidla*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 10.

³ John, J., & Nosek, A. (2001). *Bowling a kuželky: popis prostředí, technika, vybavení, pravidla*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 9.

⁴ John, J., & Nosek, A. (2001). *Bowling a kuželky: popis prostředí, technika, vybavení, pravidla*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 9.

První oficiální zmínka o bowlingu, pochází z Egypta, z expedice britského egyptologa Sir William Matthew Flinders Petrie. Při této expedici v roce 1932 byly odhaleny artefakty mladého chlapce, z nichž jedním byla kamenná koule, pravděpodobně obloukem vržena na devět primitivních kusů kamene. To bylo nejvíce podobné bowlingu než cokoli předtím. Datové metody té doby odhadují původ nálezů kolem roku 5200 př. n. l. Druhá expedice v roce 2002 odhalila primitivní bowling s datovým odhadem r. 1700 př. n. l. Kromě toho, staří Polynésané na jihu ostrova hráli hru s názvem „ula maike“, během které se válcově vybroušený kámen házel do jiných kamenů vzdálených 60 stop od přešlapové čáry. Takže ať už miliony či tisíce let, bylo by těžké najít starší sport než je bowling. To kdy a jak se bowling dostal z Egypta, zůstává záhadou.⁵

Obrázek 1. Lidé již v době kamenné využívali zábavu podobnou dnešnímu bowlingu. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 11.

Před více než dvěma tisíci lety vznikla myšlenka házení kamenů na jiné kameny, to se odehrávalo v italských Alpách. Pravděpodobně to byl začátek „*bocce*“, tato hra se hraje dodnes. Další hra s názvem „*basque Quilles*“ se začala objevovat v Evropě. U této hry se používaly dřevěné koule, ve kterých byla malá štěrbinová rukojeť. Hráči drželi kouli a při kývání a odhozu stáli asi 3 stopy od vysokých kolíků uspořádaných do obdélníku o třech řadách po třech kolíkách. Cílem bylo zasáhnout kolíky, které byly natloukající, podobné domino efektu. Německý „nadhazovač“ (výraz pro hráče bowlingu) a historik William Pehle napsal, že po třetím století našeho letopočtu se v jeho zemi konal bowling, ne jako hra, ale jako součást náboženského rituálu „spásy“. Vesnický kněz sledoval, jak farníci vrhají zaoblený

⁵ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 11 - 12.

kámen na čepu, známý jako „Heide“, který představoval d'ábla. V případě, že „Heide“ shodil všechny tzv. kolíky postavené opodál, všechny hříchy byly vymazány. Naštěstí tento obřad přetrvával jen asi dvě stě let.⁶ Dokonce i slavný teolog Martin Luther začal hrát tuto hru po roce 1500. Jeho hra zaujala natolik, že dokonce postavil herní pruh pro své děti. Luther navíc zjistil, že devět kolíků by byl ideální počet kuželek. Toto jeho zjištění pomohlo sjednotit hru, protože se začalo objevovat velké množství jiných verzí bowlingu využívající od tří až do sedmnácti kolíků. Poté začal být bowling přijímán náboženskými komunitami, začaly se pro hru využívat i jiné materiály než kámen. Byly využívány kolíky vyrobené ze zvířecích kostí a později ze dřeva ovocných stromů.⁷

Bowling se stále více rozšiřoval jako hra pro bohaté i chudé. Začal se hrát v různých variantách po celé Evropě a ve Skandinávii. Většina variací byla vyvinuta v Anglii, Německu a ve Francii, včetně:

- *Kegelspiele*, forma německých kuželek.
- *Quilles de Neuf*, francouzská verze, představovala 3 stopy vysoké kolíky (kuželky) postavené ve čtverci.
- Trávníkový (lawn) bowling, anglická hra. Za vlády krále Edwarda III (1312 - 1377) byla hra na čas zakázaná, aby se vojáci mohli soustředit na lukostřeleckou praxi.
- *Bocce*, italská verze bez kolíků, začala ve 13 stol., podobné curlingu na trávě.
- *Boccia raffa*, v utkání jednotlivců, dvojic nebo trojic je úkolem umístit své hrací koule k cílovému předmětu „pallino“ blíže než soupeř.
- *Kuželky* (Skittles), anglická verze kuželek, ve které se začaly používat materiály pro hru z ovčích kostí, vznik kolem 5 století. „Tenpins“, „candlepins“ a „duckpins“ všechny tyto inovace pocházející z této hry.
- *Bowls*, anglická verze, která je podobná hře „bocce“.
- *Four Corners*, anglická velká míčová hra se čtyřmi kolíky postavenými do čtverce.
- *Quatre Mince*, francouzská hra, kde hráči házeli dřevěný disk, který se podobal kolu sýra na několik kolíků ve čtyřech rozích.

---

⁶ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 8.

⁷ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 12 - 13.

- *Pe'tanque*, francouzská verze související s „bocce“, která je dnes ještě populárnější, kdy je kovová koule kutálena nebo hozena na malou dřevěnou kuličku.
- *Les Quilles*, francouzské kuželky, kde byly kolíky uspořádány do čtverce, a míč nemohl opustit hrací prostor, který byl též čtvercový, ale podstatně větší.
- *Bomble Puppy*, anglická varianta s velkou hrací plochou, kde jsou vykopané očíslované díry na jednom konci hracího pole, a míč je kutálen směrem na díru s největším číslem otvoru.⁸
- *Tether ball*, anglická verze kuželkové hry, kde uvázaná koule má za úkol srazit devět kolíků (kuželek) dolů.⁹

Evropské názvosloví bowlingu vznikalo často ze žargonu. Například slovo „Kegler“ pochází z německého slova „kegel“, což znamená „mísa“. Slovo „alej“, kterým je pojmenována herní plocha, pochází z francouzského slova „aller“, což znamená „jít“. Později se „alejím“ říkalo „uličky“, nebo „pruhy“, které byly nejčastěji vyrobeny z ručně balených nečistot popele nebo jílu, speciálně upravené pečením na slunci, aby byly co nejpevnější.¹⁰ Ve třináctém století byly pruhy, neboli dráhy, vyrobeny z dřevěných prken a později byly zastřešovány proti nepřízní počasí. To dalo lidem myšlenku přesunout hru do interiéru, což se poprvé stalo v Londýně v roce 1455. Poprvé bowling mohl být považován za celoroční činnost, neovlivněnou „matkou přírodou“. Další výzkum kolem roku 1325 objevil vazby mezi bowlingem, jídlem a hazardními hrami. Zajímavé je, že alkohol a hazard byl pohnutkou vládních úředníků v Anglii k tomu, aby se pokusili zakázat bowling jako sport. V roce 1511 se také anglický král Jindřich VIII. snažil zakázat bowling, protože ho považoval za špatný, jelikož se hrál v salonech provozujících hazard. Zákaz oficiálně trval až do roku 1845. Naopak ve Skotsku kolem 16. století bowling milovali natolik, že ho považovali za národní sport. Skotové později pracovali na standardizaci pravidel pro tuto hru.¹¹

I když není známo, kdy se přesně bowling poprvé dostal do Spojených států, „lan“ (travní) bowling přešel přes Atlantický oceán, již v roce 1623, kdy britští osadníci přinesli petanque na Manhattan. Jedna z prvních hracích ploch byla na špičce ostrova v Battery Parku, který je zde stále známý jako Bowling Green. Nizozemští badatelé pod

⁸ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 14.

⁹ Táborský, F. (2007). *Cílové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 67 - 68, 62.

¹⁰ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 10.

¹¹ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 16.

vedením Henryho Hudsona, anglického cestovatele a navigátora, přinesli venkovní verzi kuželek do nového světa v roce 1650. Dnes už víme, že první zaznamenaný odkaz na bowling s kuželkami v Americe byl uveden autorem Washingtonem Irvingem v pasáži Rip Van Winkle roku 1818.¹² Masová migrace Evropanů do Spojených států sloužila ke zvýšení popularity bowlingu v průběhu celého zbytku devatenáctého století.¹³

3.3 Historie a organizace příbuzných kuželkářských sportů

3.3.1 Boccia

Boča či boccia (z latinského označení pro míč „bottia“) vznikla úpravou pravidel původních italských variant „her s koulemi“. Pravidla byla upravena pro potřeby zdravotně postižených hráčů. Ve sportovní podobě se boča dostala na první významnou mezinárodní soutěž v roce 1984, a to na Paralympijské hry v New Yorku.¹⁴ Od té doby je na paralympiádách pevnou součástí programu. Společně s International Paralympic Committee (IPC) se na organizaci vrcholných mezinárodních soutěží podílí především Cerebral Palsy International Sport and Recreational Association (CP-ISRA). Bezprostřední řídicí institucí je společná komise International Boccia Commission (IBC). V Česku zastřešuje boču Unie zdravotně postižených sportovců (UZPS). Čeští reprezentanti patří v tomto odvětví mezi nejúspěšnější.¹⁵

3.3.2 Boccia Raffa

Zemí původu různých her označovaných jako boccia je Itálie. Již v roce 1897 bylo založeno v Rivoli patnáct klubů hrajících bocciu. Poté společnou regionální organizací sjednotili svá pravidla. V roce 1924 vznikla Italská unie příznivců boccie (Unione Bocciofila Italiana). V polovině dvacátého století začal postupný přesun boccie z venkovních hřišť do specializovaných hal (bocciodromo).¹⁶ Mezinárodního zastřešení se boccii dostalo v roce 1982. Byla založena Confederazione Boccistica Internazionale (CBI). Její francouzské označení je Confédération Bouliste Internationale. CBI bylo od roku 1985 spojeno s Fédération Internationale de Pétanque et Jeu Provençal (FIPJP) a

---

¹² Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 17.

¹³ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 7.

¹⁴ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 27.

¹⁵ Táborský, F. (2007). *Cilové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 59.

¹⁶ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 29.

Fédération Internationale de Boules (FIB) do společné zastřešující organizace Confédération Mondiale des Sports de Boules (CMSB) - viz též pétanque. Ze 101 národních svazů CMSB se jich v roce 2006 hlásilo k CBU méně než polovina. Pod dohledem CBI jsou od roku 1983 organizována MS. V poslední době se konají v lichých letech pro jednotlivce a v sudých pro týmy. V roce 1995 byla založena také European Bowl Association (EBA), ke které se v roce 2006 hlásilo 19 evropských národních svazů. EBA pořádá ME. V Česku není boccia raffa organizována.¹⁷

3.3.3 Boules

„... Již od středověku byly ve Francii oblíbeny různé a jen regionálně rozšířené hry, založené na hodech koulemi k cílovému předmětu. Byly zpravidla označovány jako boules. První zpráva o velké soutěži v boules pochází z roku 1894. Na lyonském náměstí Bellecour se utkalo kolem 1200 hráčů. Organizační základ pro sportovní podobu boules byl položen v roce 1906 založením prvního francouzského zastřešujícího svazu hráčů...“¹⁸ V roce 1922 byla utvořena Union Nationale des Fédérations Boulistes (UNBF), která se v roce 1934 změnila ve Fédération Nationale de Boules (FNB) a později (1942) ve Fédération Française de Boules (FFB). Po desetiletích úprav pravidel a jejich rozšíření do dalších zemí, zejména francouzských kolonií, došlo v roce 1946 k založení Fédération Internationale de Boules (FIB). Právě zde se prosadila varianta boules hraná původně v oblasti Lyonu (proto též označení boules lyonnaise, lyonské koule). První MS bylo uspořádáno v roce 1954. Zpočátku pouze pro muže a pouze jako soutěž dvojic. Soutěže jednotlivců byly na program MS zařazeny až od roku 1999. Ženy se svého MS dočkaly až v roce 2000.¹⁹ V padesátých letech dvacátého století byla MS organizována nepravidelně, někdy i v každém roce. V současnosti je interval MS dvouletý, muži v lichých a ženy v sudých letech. V sudých letech se konaly rovněž ME. Počet různých soutěžních disciplín dosáhl počtu šesti. Vedle klasické soutěže dvojic a jednotlivců se objevily také varianty na přesnost a rychlost odhodů. Boules byly v letech 2001 a 2005 zařazeny také na program Světových her neolympijských sportů, které pořádá ve čtyřletých intervalech International World Games Association (IWGA).²⁰ Fédération Internationale de Boules (FIB) je od roku 1985 sdružena společně s Fédération Internationale C, de Pétanque et Jeu Proverwal (FIPJP) a Confedera-zione

---

¹⁷ Táborský, F. (2007). *Cilové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 55.

¹⁸ Táborský, F. (2007). *Cilové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 53.

¹⁹ <https://www.fiboules.org/>

²⁰ Táborský, F. (2007). *Cilové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 64.

Boccistica Internazionale (CBI) do jediné zastřešující organizace Confédération Mondiale des Sports de Boules (CMSB). Více než polovina ze 101 národních svazů CMSB se v roce 2006 hlásila také k FIB. V Česku nejsou lyonské koule organizovány.²¹

3.3.4 Kuželky

Kuželky se hrály v různých zemích v řadě rozličných regionálních podob. Pravděpodobně první národní sportovní svaz sdružující kuželnářské kluby byl ustanoven v německých Drážd'anech v roce 1885. Ještě před druhou světovou válkou byla založena International Bowling Association (IBA), zaměřená především na bowling. V roce 1952 byla v Hamburku vytvořena Fédération Internationale des Quilleurs (FIQ), která se stará, jak o bowling (tenpin), tak o kuželky (ninepin). O rok později bylo v kuželnkách zorganizováno první MS.²²

„...Základy národního organizování kuželnářských soutěží na našem území byly položeny vznikem Asociace československého sportu kuželnářského (AČSK) v roce 1937. Československé členství ve FIQ se datuje od roku 1953. V současnosti je národním ústředím kuželnářských klubů Českomoravský kuželnářský svaz, který je součástí České kuželnářské a bowlingové federace...“²³ Fédération Internationale des Quilleurs (FIQ), anglicky International Bowling Federation, sídlí v Manile, v hlavním městě Filipín. Celkově se k ní v roce 2006 hlásilo 126 národních svazů. Skládá se ze dvou asociací, a to pro bowling a pro kuželky. Protože anglický výraz pro bowling zahrnuje i kuželky, rozlišují se oba sporty označením „tenpin“ bowling a „ninepin“ bowling (kuželky). Kuželky zaštiťuje World Ninepin Bowling Association (WNBA), která má tři sekce podle používaných drah: asfaltová, nůžková, žlábková. Kuželky jsou koncentrovány převážně na evropský kontinent. WNBA sdružuje 24 národních svazů. MS v kuželnkách jsou pořádána ve dvouletých cyklech. FIQ je členem International World Games Association (IWGA), soutěž v kuželnkách je tak rovněž na programu Světových her (World Games). FIQ patří taktéž k mezinárodním sportovním federacím, které jsou uznávány IOC.²⁴ Česká kuželnářská a bowlingová federace je podobně jako FIQ složena ze dvou sekcí. O kuželky pečuje Česká kuželnářská asociace (ČKA).

²¹ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 5.

²² Jančálek, J. & Holý, P. (2006). *České kuželky 1937 - 2007*, s. 13.

²³ Táborský, F. (2007). *Cílové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 66.

²⁴ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 17.

Začátkem roku 2006 vykazovaly obě sekce společně 11 324 členů, z toho 9865 dospělých (7805 mužů, 2060 žen). Dohromady se k nim hlásilo 358 klubů.²⁵

3.3.5 Lawn Bowling

„...Nejstarší známé hřiště pro lawn bowling je v anglickém městě Southampton. Je v provozu údajně již od roku 1299. Z Velké Británie se lawn bowling dostával již od 17. století postupně do řady významných kolonií. Závazná pravidla, která bez velkých změn platí dodnes, byla sepsána již v devatenáctém století...“²⁶ V roce 1903 byla založena English Bowling Association a o dva roky později ve waleském Cardiffu také International Bowling Board (IBB). První MS se uskutečnilo v roce 1966 pouze pro muže. Od roku 1972 jsou MS organizována ve čtyřletých intervalech. Soutěži zde jednotlivci, dvojice, trojice, čtveřice a hodnotí se také družstva. Ženy se dočkaly svého prvního MS v roce 1969 a od roku 1988 přešly na stejný čtyřletý cyklus jako muži. Soutěži rovněž ve stejných disciplínách. V roce 1979 bylo uspořádáno poprvé také MS v halách. Nejdříve jen pro muže, od roku 1988 i pro ženy. MS v halách se koná každoročně. Soutěži jednotlivci (muži nebo ženy), dvojice (jen muži) a od roku 2003 také smíšené páry. Na českém území není lawn bowling organizován. Mezi nejvýznamnější soutěže v lawn bowlingu patří turnaj na hrách Commonwealthu - muži od roku 1930, ženy od roku 1986. V současnosti je významným mezinárodním orgánem World Bowling Board. Patří k němu 8 národních organizací s plnoprávním statutem a 27 organizací s přidruženým členským statutem. Z převážné většiny to jsou země Commonwealthu.²⁷

3.3.6 Petanque

„...Sportovní pravidla pétanque jsou odvozena od regionální hry s koulemi z jižní Francie, známé pod názvem „jeu provençal“. Její hráč Jules Le Noir byl po úrazu odkázán na invalidní vozík. Přizpůsobil tedy pravidla svým omezeným možnostem. Zmenšil hrací plochu a pohybově komplikovaný odhodový rozběh tak mohl nahradit odhodem z klidové polohy. Tyto úpravy umožnily účast také sportovně méně vyspělým hráčům a přispěly k rozšíření pétanque mimo francouzské území. Po druhé světové válce se pétanque stal z řady podobných her pravděpodobně tou nejznámější. Název hry

²⁵ Táborský, F. (2007). *Cilové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 65 - 66.

²⁶ Táborský, F. (2007). *Cilové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 47.

²⁷ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 17.

vznikl z označení postoje hráče při odhodu koule: „piedtanque“ (nohy u sebe)...²⁸ V roce 1958 byla v Marseille za účasti zástupců pěti evropských a dvou severoafrických zemí založena mezinárodní organizace Fédération Internationale de Pétanque et Jeu Provençal. O rok později bylo uspořádáno první MS pro muže. Po jistých počátečních nepravidelnostech jsou MS mužů od roku 1970 organizována v jednoletých intervalech. Od roku 1987 se pak ve dvouletých cyklech uskutečňují rovněž MS pro ženy a mládež. V roce 2000 byla na MS zařazena poprvé také nová soutěžní disciplína - hody jednotlivců na přesnost z různých vzdáleností. Od roku 1985 je pétanque na programu Světových her, které jsou pořádány pod patronací International World Games Association (IWGA). V současnosti se k FIPJP hlásí více než sedmdesát národních svazů, mezi nimi i český. V roce 1985 došlo k dohodě o spojení tří mezinárodních federací, které se starají o příbuzná sportovní odvětví. Fédération Internationale de Pétanque et Jeu Provençal (FIPJP), Fédération Internationale de Boules (FIB) a Confederazione Boccistica Internazionale (CBI) se sdružily do společné zastřešující instituce Confédération Mondiale des Sports de Boules (CMSB). Ta je od roku 1986 uznávána Mezinárodním olympijským výborem (IOC). Sídlo CMSB je ve francouzském městě Gap. V roce 2006 bylo v CMSB zastoupeno 101 národních svazů. Pétanque má také své evropské sdružení Confédération Européenne de Pétanque (CEP) sídlící v Lucembursku.²⁹ V Česku sdružuje hráče pétanque Česká asociace pétanque klubů. Ta vznikla v roce 1994. Členem FIPJP se stala v roce 1995, od roku 2001 je členem ČSTV. Začátkem roku 2006 registrovala 1138 členů, z toho přesně tisíc dospělých (poměr mužů a žen přibližně dvě ku jedné).³⁰ Přínos činnosti České asociace pétanque klubů (ČAPEK) v rozvoji pétanque, zejména v oblasti střední a východní Evropy, byl oceněn přidělením pořadatelsví MS juniorů, které se uskutečnilo v Brně v roce 2003 za účasti 28 národních reprezentací.³¹

3.3.7 Gorodky

„...Gorodky se vyvinuly jako sport ze starých ruských lidových zábav. V roce 1923 byly v bývalém SSSR založeny první sportovní kluby gorodek, také byla sjednocena pravidla a uspořádány první soutěže. V roce 1928 se gorodky dostaly na program Všesvazové olympiády. V roce 1933 došlo k poslední výrazné úpravě pravidel.

---

²⁸ Tábořský, F. (2007). *Cílové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 51.

²⁹ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 16.

³⁰ <https://www.czechpetanque.cz/>

³¹ Tábořský, F. (2007). *Cílové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 50.

V té době patřily gorodky k jednomu z nejoblíbenějších sportů. Po druhé světové válce proběhly neúspěšné pokusy o zpopularizování gorodek v Československu. Přestože v dnešním Rusku zájem o gorodky značně opadl, podařilo se na přelomu tisíciletí ustanovit mezinárodní federaci a organizovat mezinárodní soutěže. „Meždunarodnaja federacija gorodošnovo sporta“ se sídlem v Moskvě. Kromě Ruska se k ní hlásí několik dalších národních svazů, především z bývalých sovětských republik (Ukrajina, Bělorusko, Finsko, Německo. V roce 2004 bylo pořádáno druhé MS. Jsou organizovány i ME, ale pouze v juniorských kategoriích...“³² Úkolem soutěžícího je vyrazit hodem své hole všech pět válečků z prostoru dvorce co nejmenším počtem pokusů. Při každé nové sestavě válečků se začíná házet nejdříve ve vzdálenosti 13 (muži) a 10 (ženy) metrů. Jakmile se závodníkovi podaří vyrazit ze dvorců alespoň jeden váleček, provádí následující potřebné hody z poloviční vzdálenosti, při závěrečné sestavě (dopis) je však postup možný teprve po vyražení středového válečku (tzv. známky). Z pravidla se hraje na dvě kola. Jedno kolo je uzavřeno absolvováním stanoveného počtu figur (15 ve velké nebo 10 v malé hře). Vítězí strana, která absolvovala méně hodů. Jestliže se ve dvou kolech nerozhodne o vítězi, hraje se kolo třetí.³³ V soutěži jednotlivců se také může hrát na počet získaných figur.³⁴

---

³² Táborský, F. (2007). *Cilové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 74.

³³ [https:// www.gorodki.com.ru/](https://www.gorodki.com.ru/)

³⁴ [https:// www.gorodki.de/](https://www.gorodki.de/)

4 Historie bowlingu ve světě

Jak jsem již zmínila dříve, historie tohoto bowlingu, jakožto kuželkářského cílového sportu, je starší více než 5000 let. Z tohoto důvodu ho můžeme zařadit mezi nejstarší sporty na světě. Vzhledem k tomu, že se ho účastní více než 100 milionů hráčů ročně po celém světě, patří rozhodně mezi nejoblíbenější sporty. Téměř každý člověk ve Spojených státech ve věku od 3 do 103 let se alespoň jednou v životě pokoušel hrát bowling. Je to hra, která se dědí z rodičů na děti, z dětí na vnoučata a dokonce i pravnoučata. Bowling je sport, který je lidmi vnímán různě. Pro někoho je to tvrdý sport, při kterém vyhledává konkurenceschopné spoluhráče. Pro ostatní zase uvolňující forma relaxace.³⁵

K dispozici jsou čtyři známé způsoby, jak hrát hru bowling: otevřený, ligy, turnaje, a elity. Zdaleka nejvíce populární verze bowlingu je tzv. „otevřená hra“. Ta se skládá z různých neorganizovaných nebo organizovaných akcí, kam lidé mohou přijít a zahrát si bowling na vlastní pěst. Neorganizovanou otevřenou hru mohou hrát přátelé, kdy hází každý sám za sebe podle pořadí, které si určili na začátku. Tento způsob je ideální k trávení volného času, kdy děti chodí s rodiči, nebo když jde pár na rande do bowlingového centra. Nebo tuto hru může praktikovat hráč, který chce hrát samostatně s trenérem či s jinými hráči. Organizovaná otevřená hra nabízí aktivity, jako jsou oslavy narozenin, náboženské nebo firemní akce, „záře bowling“, nebo „Rock 'n' Roll bowling“.

V roce 1895 vznikl americký bowlingový kongres a bowlingová liga se stala páteří tohoto sportu. Lidé vytvářeli skupiny tzv. „týmy“, které byly pětičlenné a soutěžily v pravidelných intervalech (týdenní, dvoutýdenní, měsíční) za určité časové období (týdny, měsíce, roky). Ligy měly nastavenou formu harmonogramu, v němž byli mistři korunováni na konci sezóny. Většina z těchto skupin spadala pod záštitu Spojených států Bowling kongresu, který nabízel hráčům celou řadu služeb, aby jejich ligy byly zábavné a snadno organizovatelné.³⁶ Turnaje se staly organizovanými aktivitami. Tyto události mohli probíhat přes den, víkend, měsíc nebo dokonce i několik měsíců. Turnaje mohly být na úrovni měst, států, regionů nebo národních amatérských mistrovství, až po mezinárodní turnaje.³⁷

---

³⁵ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 5.

³⁶ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 45.

³⁷ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 5 - 7.

Elita bowlingu se skládala a dodnes skládá ze špičkových amatérů USA či profesionálních bowlingových hráčů. Team USA nabízí USBC členům možnost reprezentovat svou zemi na mezinárodní soutěži. PBA poskytuje příležitost, jak si tímto sportem vydělat peníze a to nejen v soutěži, ale také reklamou produktů a hostováním.

Desítky jiných sportů a her mají nějaký okrouhlý nebo vejcovitý objekt, který je hozen, předán, kopnut, kutálen, nebo jinak promítán. Bowling v tomto ohledu není výjimkou. Nejběžnější formou, a to zejména ve Spojených státech, je to tenpins (bowling). Cílem je srazit všechny kuželky v jednom hodu (strike) nebo ve druhém (spare) koulí, která váží až 8 kilo (16 liber). Obvod bowlingové koule se musí pohybovat v mezích od 27,002 palce (tj. 685,8 mm) do 26,704 palce (tedy 678,3 mm), takže průměry koulí se pohybují v mezích od 8,595 palců (tj. 218,3 mm) do 8,500 palce (což jest 215,9 mm).³⁸ V Anglii je známý bowling s názvem candlepins. Ten se hraje s vysokými, úzkými kuželkami a menší koulí. Mid-Atlantic státy mají menší kuželky a menší kouli. V Kanadě hrají s pěti kuželkami, což je u nich velmi populární forma této hry.³⁹ Jako každá hra nebo sport, i bowling, má svoje vlastní a jedinečná místa na hraní. Jsou nazývána bowlingová centra. Bez nich by to nemohl být bowling. Bowlingová centra ve Spojených státech jsou v rozmezí od 2 do 106 drah. Existují v různých prostředích, v suterénech továren, ve velkých nákupních centrech nebo jsou připojeny k hotelům a kasinům. Jsou umístěny v malých, ale i ve velkých městech, mohou být v centru města, nebo na rostoucích předměstích. Bez ohledu na to, jaké jsou rozdíly ve velikosti, umístění, nebo stylu, jsou to všechno certifikované bowling centra, které vlastní dráhy v různém počtu, ale vždy mají stejnou délku a šířku a kuželky stejný tvar a váhu. Takové zařízení je certifikováno od Bowlingového Kongresu, každý rok obnovováno jako služba svým členům.⁴⁰

4.1 Počátky bowlingu v Americe

Na začátku devatenáctého století žilo ve Spojených státech jen 5,3 mil lidí. Od počátku dvacátého století se počet obyvatel zvýšil na více než 79 milionů. Významný důvod, proč se tak rapidně zvýšil počet obyvatel, byl příchod 25 milionů lidí ze západní Evropy, z nichž mnozí přišli, protože byli na útěku před politickými a náboženskými nepokoji v jejich domovině. Někteří z těchto přistěhovalců byli zruční řemeslníci. Jiní byli nekvalifikovaní, ale skoro všichni našli práci v rostoucích průmyslových centrech

---

³⁸ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 23.

³⁹ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 33.

⁴⁰ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 8.

ve své nové zemi. Mnozí s sebou přinesli svou lásku k bowlingu včetně mnoha venkovních verzí, kterou hráli v jejich rodných zemích. Kuželky patřily mezi nejpopulárnější v zámoří, a to také byla nejhranější verze bowlingu ve Spojených státech na počátku století. Skupina německých osadníků dokonce vzala kuželky a hráli je v Texasu, kam jeli pracovně. Tato verze bowlingu se ve městech poblíž San Antonio hraje doposud. Historici se domnívají, že bowling s kuželkami začal v roce 1820 v New York City, a v letech 1830 se bowling šířil už po celé zemi. Jelikož někteří lidé a i vládní úředníci nenáviděli tuto hru, prohlásili bowling za hazardní. Stát Connecticut šel dokonce až tak daleko, že v roce 1841 kuželky zakázal.⁴¹ Nějaký čas po tomto nesmyslném zákonu si vynalézaví lidé přidali do hry ještě jednu kuželku (desátou), tím obešli zákon a mohli hrát svou oblíbenou hru.⁴² V roce 1840 byla otevřena první krytá herna v New York City s názvem Knickerbocker Alleys. Byly to první vnitřní dráhy z pálené hlíny, které ležely v suterénu domu. Zde mohli lidé hrát a soutěžit kdykoli chtěli, bez ohledu na počasí. V následujících letech se vnitřní herny stále rozrůstaly, například: Milwaukee, Wisconsin, Syracuse, New York; Cincinnati, Ohio; Buffalo, New York; Chicago.⁴³

Obrázek 2. Jedny z prvních žen hrající bowling, a to v nepohodlných dlouhých sukních. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 20.

⁴¹ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 36.

⁴² Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 4-5.

⁴³ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 8.

4.1.1 Historie bowlingu v Americe od roku 1870 - 1892

Tento sport byl do roku 1870 ryze mužský. Muži mezi sebou pořádali turnaje, různé zápasy a podobně. Ale mezi lety 1870 - 1900 bowling začínaly hrát i ženy, hrály v dlouhých, tenkrát módních šatech. Díky dámské přítomnosti začal bowling nabírat nový směr. Lidé ho přestali považovat za hazardní sport. Ženy vyčistily herny od nadbytku alkoholových nápojů a tabákových výrobků, díky jejich přítomnosti částečně i od sprostých slov, odplivování a možných rvaček. Ženy přinesly slušnost a hlavně pomohly očistit pověst tohoto sportu.⁴⁴

Obrázek 3. Pohlednice vyobrazující ženy hrát bowling. Ženy pomohly navrátit bowlingu dobrou pověst. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 20.

Každý klub měl až do roku 1895 svá pravidla. Pravidla se především lišila velikostí a vahou koulí, délkou a šířkou drah. Někde dokonce byly na jeden „frame“ povoleny až tři hody. Díky tomu se lišilo i nejlepší skóre, někde „perfect game“ bylo pouhých 200 a jinde 300. První pokus o standardizaci pravidel byl v roce 1875, kdy se sešlo 27 delegátů, převážně z Německa a Spojených států. Tento první pokus měla na svědomí organizace „Národní Bowlingové Sdružení“. I když se některé z pravidel používají dodnes, tato organizace přetrvala pouze pár let. Další krátkodobý pokus nastal se založením „Americké Amatérské Unie“ v roce 1890. Ale až v roce 1895 se po mnoha pokusech podařila standardizace hry za pomoci Bowlingového kongresu, v Beethoven

⁴⁴ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 12 - 13.

Hall v New Yorku. Po letech nepřetržitých neshod se malá skupina mužů z několika měst sešla na Beethoven Hall poblíž New Yorku Greenwich Village a dosáhli dohody během patnácti hodin. Zasedání proběhlo 9. září 1895, a právě tehdy se „Americký Bowlingový Kongres“ narodil. Brzy poté rozeslali kopie nových pravidel do bowlingových center a klubů po celých Spojených státech a Kanadě. Tento počátek organizovaného bowlingu představoval hraní hry podle pravidel, spravedlivě a eticky, tedy „fair play“.⁴⁵ Hodně věcí z původních pravidel se zachovalo dodnes, jako například: maximální skóre 300, 12 palců mezi kuželkami atp. Hlavními organizátory této první bowlingové schůze byli: Thomas Curtis, Dr. Henry Timm, Sam Karpf, a Joe Thum Curtis. Thum Curtis jako první prezident této nové organizace. Díky nim byl sepsán první soubor pravidel v roce 1875. Timm se stal prvním viceprezidentem, Karpf působil jako první tajemník. Thum se stal také známý, jako otec mezinárodního bowlingu. Další fáze růstu přišla v roce 1896, kdy Thum, majitel bowlingového centra od roku 1881, přesunul dráhy ze suterénu do patra.⁴⁶

4.1.2 Historie bowlingu v Americe od roku 1892 - 1947

V zemi, která neumožnila až do roku 1920 ženám volit, zůstal bowling hrou, kterou hráli především bílí muži. Účast žen vzrostla až v pozdní době osmnáctého století. Existují však důkazy o zapojení žen do ligových soutěží již v roce 1892. Ženy chtěly zabránit špatné pověsti, proto se mnoho žen proplížilo na dráhy bez svých manželů. Ženy se schovávaly za sloupy, závěsy a všude tam, kde to bylo jen možné, jen aby je nikdo neviděl. Popřípadě chodily hrát, když byla herna prázdná. Hrály v dnes již nestandardním, nepohodlném oblečení - dlouhé sukně až ke kotníkům a vysoké boty. Ale jejich snaha o to, aby mohly soutěžit s muži, nebyla úspěšná. V roce 1901 se konal první mezinárodní turnaj v Chicagu, které se zúčastnilo jedenačtyřicet týmů z devíti států. Soutěž trvala přes 4 dny a všichni hráči do jednoho byli bílí muži. Ženy mohly hrát pouze na svém vlastním turnaji, který byl též v Chicagu, ale v jiné herně. V roce 1904 v centru Daytonu ve starém Ohio byla otevřena herna jen pro ženy. Ženám povolili hrát turnaj až v roce 1907 v St. Louis. Tento turnaj byl velice významný, hráli zde totiž o titul nejlepšího hráče. Titul zde získal Berdie Kern, který byl považován zároveň za nejlepšího hráče na světě.⁴⁷

---

⁴⁵ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 23.

⁴⁶ Wiedman, D (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 13 - 14.

⁴⁷ Mullen, M. (2004). *Bowling fundamentals*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 28.

Obrázek 4. Rok 1916, počátek turnaje WIBC, kde se ženy mohly poprvé plnohodnotně účastnit. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 26.

V roce 1915 vášnivá hráčka Ellen Kelly založila v St. Louis „Ženskou Bowlingovou Asociaci“. Kelly zorganizovala první opravdový šampionát žen s tituly pro tým, dvojice a jednotlivce. Po turnaji jim kolegové pomohli shromáždit čtyřicet žen z jedenácti měst ve Washingtonu v rekreačním salonku, kde 28. listopadu 1916 vznikla „Ženská Národní Bowlingová Asociace“. Později se přidaly členky z Kanady, Mexika a název byl změněn na „Ženský Mezinárodní Bowlingový Kongres“, který působil až do roku 2004. Od roku 2005 je to WIBC.⁴⁸ WIBC nakonec přerostla svět a stala se největší a nejvíce úspěšnou sportovní organizací, a to s více než se 4 miliony členy. Nyní ženy mohly hrát bowling oficiálně i s muži v jedné herně. Národ byl pomalý v sociálním i ekonomickém rozvoji. Nejinak tomu bylo i v bowlingu. Po přijetí pravidel v roce 1916 a 1921 bylo omezeno členství na bílé muže a ženy. Společnost takové právní předpisy sotva mohla změnit. Afroameričani si mohli pronajmout dráhu až po komerčních hodinách a museli používat zadní východ, tak aby je nikdo neviděl. Poprvé mohli oficiálně hrát bowling až v roce 1930, kdy se lidé asijského původu začali stěhovat na Havaj. Díky úsilí Honolulu majitelé bowlingových center upravili pravidla o členství Afroameričanů, která se oficiálně podařilo změnit až v roce 1936. Pravidlo bylo pozměněno ještě jednou v roce 1942. Afroameričané mohli hrát turnaje, ale pouze místní ligy, nesměli se však podílet na mezinárodních turnajích. V roce 1939 se hrál

⁴⁸ Wiedman, D.(2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 40.

první samostatný národní turnaj v Clevelandu pro Afroameričany. Tři měsíce na to si založili v Detroitu vlastní asociaci „Černošská Národní Bowlingová Asociace“. Název byl změněn v roce 1944 na „Národní Bowlingová Asociace“. Již v roce 1941 J. Elmer Reed a dva jeho partneři začali v Clevelandu stavět první bowlingovou hernu pro Afroameričany. O čtyři roky později byla zahájena první bowlingová liga pro Afroameričany.⁴⁹

V článku časopisu Eboni z roku 1947 stojí, že „...*Bowling je nejoblíbenější sport mezi Afroameričany...*“⁵⁰ Díky tomuto článku museli členové bowlingové asociace začít řešit problém diskriminace.

4.1.3 Historie bowlingu v Americe od roku 1947 do současnosti

Světová bowlingová asociace byla založena 27. ledna 1952, a to na popud IBA. Mezinárodní bowlingová asociace, vznikla v roce 1926. Zakládajícími státy bylo Finsko, Německo, Nizozemsko, Švédsko a USA. V prosinci 1951 se představitelé staré IBA rozhodli svolat zasedání zainteresovaných zemí a diskutovat o možné aktivaci IBA. Země, které se účastnily zasedání v Hamburku (Rakousko, Belgie, Finsko, Francie, Německo, Chorvatsko, Švédsko, Švýcarsko, Lucembursko), se na tomto zasedání jednostranně rozhodly o vytvoření nové mezinárodní federace FIQ.⁵¹ Heinz Kropp z Německa byl zvolen prvním prezidentem.⁵²

Obrázek 5. Oficiální logo světové asociace bowlingu. Zdroj: <https://www.worldbowling.org/>.

⁴⁹ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s 25 - 26.

⁵⁰ Eboni, roč. 1947, č. 5, s. 12.

⁵¹ <https://www.worldbowling.org/>. FIQ - International Federation des Quilleuers (of Bowlers)

⁵² <https://www.worldbowling.org/>

Od roku 1950 začala rozhlasová stanice NBC jako první vysílat rozhlasové reportáže z „Championship Bowling“. Zpravodajství o tomto sportu se objevovalo v pořadech jako „Make That Spare“, „Celebrity Bowling“ a „Boeing For Dollars“. Po vzniku a rozšíření televize přišla stanice ABC s prvním přenosem bowlingového zápasu „Pro Bowlers Association“ (1961). Rozšíření bowlingu do médií mělo vliv na zvýšení náklonnosti a zájmu Američanů o tento sport.⁵³

Od roku 1933 americké pivovary začaly sponzorovat bowlingové týmy. Největší éru začaly týmy prožívat v roce 1950, kdy tehdejší největší pivovar začal sponzorovat americký tým. V roce 1954 pivovarský tým sestavil hvězdné mužstvo s hráči, jako jsou Ray Bluth, Don Cartel, Tom Hennessey, Pat Petterson a Dick Weber. Tento tým dosáhl největších úspěchů v roce 1958, kdy zahráli sérii se skóre 3 878. Tento rekord nikdo nepřekonal celých 36 let.⁵⁴

Obrázek 6. Neznámější americký pivovarský tým 50 let. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s 43.

⁵³ History of Bowling. Arlington: International Bowling Museum & Hall of Fame, Dostupné online. (angličtina)

⁵⁴ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s 22.

V roce 1958 při televizním přenosu turnaje „Bowling for Dollars“, napadlo advokáta Eddie Elias, který se na přenos také díval, podporovat bowlingové hráče jako jednotlivce, než jako tým. Poté draftoval řadu špičkových hráčů, s kterými vytvořil profesionální sdružení hráčů PBA. Na základě těchto změn ustoupila éra pivovarských týmů. PBA se začala hrát v roce 1958, od tohoto roku se PBA hrála již každý rok. V roce 1960 bylo pořádáno již 7 turnajů. V roce 1962 E. Elias podepsal smlouvu o vysílání bowlingu na ABC - TV. Tento ročník se odehrálo celkem 32 turnajů.⁵⁵ Od tohoto roku až do roku 1998 každou sobotu probíhalo vysílání PBA Tour v televizi. Hráči mohli být placeni a to velmi dobře, vydělávali si víc než v kdejakém jiném sportu. Okolo roku 1980 v Americe bowling hrálo kolem 9 000 000 lidí, kteří se účastnili bowlingových lig a turnajů.⁵⁶

Weber Cup, soutěž pojmenovaná po Dicku Weberovi (jednom z nejlepších hráčů USA a členu síně slávy), je klání podobné golfovému Ryder Cupu, jelikož se v něm utkává výběr ze Spojených států amerických proti výběru Evropy. Reprezentace čítaly pět hráčů (od roku 2010 však byl počet snížen na čtyři) a utkávaly se v zápasech jednotlivců, dvojic a celých týmů. První ročník se hrál v roce 2000 v polské Varšavě a od té doby se koná pravidelně každým rokem v Anglii. Za vítězství se uděluje jeden bod. Do roku 2006 bylo vždy sehráno 35 zápasů za sezónu, přičemž vítězem byl ten tým, který dříve získal 18 bodů. Od roku 2007 byl počet zápasů snížen na 33 a zvítězil tým, který dříve dosáhl 17 bodů. Po dosažení 17 bodů se zbývající zápasy neodehrávaly.⁵⁷

V dnešní době je v Americe nejpopulárnější tzv. „otevřená hra“, kdy si může každý sám či s přáteli přijít do bowlingového centra a zahrát si bowling pro zábavu. Dále jsou v USA velmi oblíbené amatérské či profesionální ligy. Samozřejmě i elitní bowling je zde velmi populární, ale pro většinu hráčů pouze jen jako fanoušek na turnaji nebo u televizních obrazovek, jelikož do elity se dostanou vážně jen talentovaní profesionálové.⁵⁸

---

⁵⁵ [https:// www.pba.com/](https://www.pba.com/)

⁵⁶ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s 24.

⁵⁷ [https:// www.webercup.com/](https://www.webercup.com/)

⁵⁸ Dle ústního sdělení - Jack Edelar - holandský trenér a kouč kadetů do 23 let.

4.2 Počátky bowlingu v Evropských zemích

Bowling se začal do Evropy vracet v padesátých až šedesátých letech, kdy tu vznikla i většina bowlingových federací a asociací. Oficiálně první ročník mistrovství Evropy se konal v roce 1962, druhé mistrovství se konalo o tři roky později v roce 1965. Od roku 1965 se mistrovství Evropy pořádalo každé čtyři roky, a to až do roku 2001. Díky rostoucímu počtu federací, které se chtěly účastnit mistrovství Evropy v kategoriích mužů a žen, byly kategorie rozděleny po dobu dvou čtyřletých cyklů. Evropské mistrovství mužů se konalo v letech 2005, 2007, 2009, 2011 a evropské mistrovství žen v letech 2006, 2008, 2010, 2012. V roce 2009 světový kongres znovu rozhodl, že mistrovství Evropy se bude konat jednou za čtyři roky. Toto rozhodnutí se začalo vztahovat k roku 2013.⁵⁹

Obrázek 7. Oficiální logo Evropské federace pro bowling. Zdroj: [https:// www.etbf.eu/](https://www.etbf.eu/).

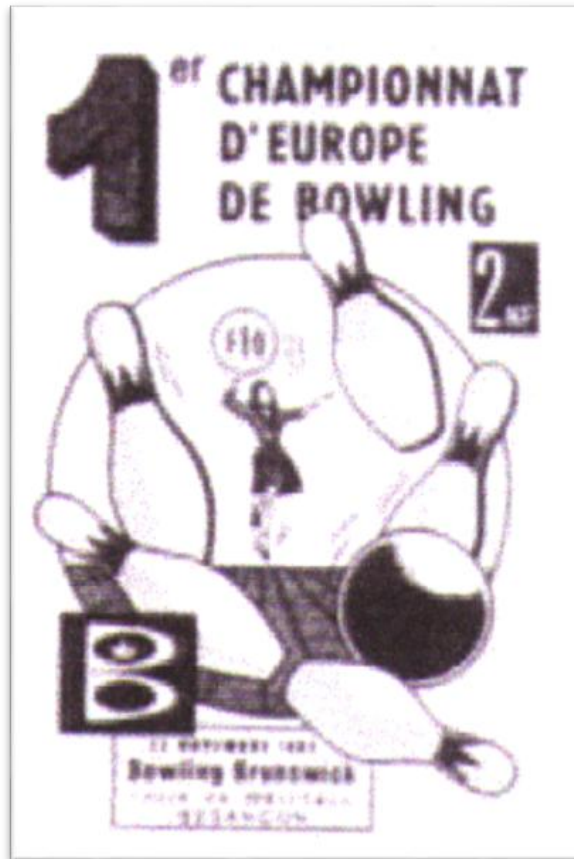
V roce 1962 se každý reprezentační tým skládal ze 4 žen a 4 mužů. Ti soutěžili v masters (jednotlivci), čtyřhře, týmu ze čtyř a týmu z pěti. V letech 1969 až 1973 se počet hráčů v týmu zvýšil. Ženský tým se skládal z šesti hráček a mužský tým až s devíti hráčů. Díky tomu se změnila soutěže pro muže, měli navíc pětičlenný tým a osmičlenný tým. V roce 1977 se počet žen ještě zvýšil, ale počet se nedorovnal mužům. V týmu bylo 7 žen, díky tomu jim přibyla jedna kategorie a to šestičlenný tým. Od roku 1981 počty hráčů a hráček byly sjednoceny do dnešní podoby, a to 6 hráčů v týmu a 6 hráček v týmu.⁶⁰ Na mistrovství Evropy od roku 1977 až do současnosti se hrají tyto kategorie: Ženy a muži, jednotlivci, dvojice, trojice, tým po čtyřech, tým po pěti, tým po šesti, all event, masters.⁶¹

---

⁵⁹ [https:// www.etbf.eu/](https://www.etbf.eu/)

⁶⁰ [https:// www.etbf.eu/](https://www.etbf.eu/)

⁶¹ [https:// www.cba.cz/](https://www.cba.cz/)

Obrázek 8. Oficiální logo prvního mistrovství Evropy v roce 1962, které se konalo ve Francii. Zdroj: [https:// www.etbf.eu/](https://www.etbf.eu/). (European Championships since 1962).

V roce 1962 bylo založeno 12 prvních bowlingových federací: Německá, Belgická, Dánská, Španělská, Finská, Švédská, Švýcarská, Chorvatská, Rakouská, Francouzská, Anglická a Holandská Bowlingová federace, která byla založena 3. Února 1962 (NBF).⁶² Ke konajícímu se dalšímu mistrovství Evropy přibyly další federace a to Irská a Norská.⁶³

---

⁶² [https:// www.nbf.nl/](https://www.nbf.nl/)

⁶³ [https:// www.etbf.eu/](https://www.etbf.eu/)

5 Vývoj bowlingového vybavení

5.1 Vývoj bowlingových drah

Bowlingové dráhy (herní plocha) byly dříve nazývány „alej“. Toto slovo pochází z francouzského slova „aller“, což znamená „jít“. Později se „alejím“ začalo říkat „uličky“, nebo „pruhy“, které byly nejčastěji vyrobeny z ručně balených nečistot popele nebo jílu, speciálně upravené pečením na slunci, aby byly co nejpevnější.⁶⁴ Ve třináctém století byly pruhy, neboli dráhy, vyráběny z dřevěných prken a později byly zastřešovány proti nepřízní počasí. To dalo lidem myšlenku přesunout hru do interiéru, což se poprvé stalo v Londýně v roce 1455. Poprvé bowling mohl být považován za celoroční činnost, neovlivněnou „matkou přírodou“.⁶⁵

První firma, která se objevila s automatickými stavěči kuželek, byla firma AMF, založená v roce 1902 s cílem nahradit ruční práci pinboys (zaměstnanci bowlingového centra, na jednu dráhu připadal jeden pinboy) mechanizací a automatizovat strojírenské procesy. V první polovině čtyřicátých let AMF využila příležitosti a začala vyvíjet první automatické stavěče kuželek a pozdější i další vynálezy. Novinky od AMF způsobily, že z dřívějšího bowlingu, provozovaného v malých sklepních místnostech, kde kuželky stavěli mladiství stavěči, se stala činnost provozovaná ve zcela jiném prostředí. Okolo roku 1940 majitelé bowlingových center začali s rapidními modernizacemi, chtěli, aby herna vypadala čistší, atmosféra byla příjemnější a tím se snažili přilákat nové hráče či fanoušky na turnaje. Dařilo se jim to spíše u interiérů, kdy se začaly objevovat například kulaté stolky u drah, kožené sedačky a také takzvané obrazy, které schovávaly právě „pinboys“.⁶⁶ Tito muži stáli v zadu za dráhou a po každém hodu srovnávali kuželky, jak pro dohoz, tak pro první hod a vraceli koule nazpět. V roce 1950 přišli automatické „pinsetter“, neboli mechanické pinboys. Tento stroj zjednodušil práci pinboys tím, že muži dávali kuželky do stroje, a když byl plný, vytáhli řetízky a kuželky se snesly na dráhu. Zároveň vracel bočním kanálem kouli nazpět. Pracovat jako pinboys bylo nevděčné. Za dráhou kde seděli, bylo horko, dusno a zakouřeno od cigaret či doutníků. Pinboys trpěli hodně na pohmožděniny kolen a holení. Během druhé světové války bowlingová centra nemohla najít dostatek dobrých pinboys, proto vývoj automatických stavěčů začal nabírat na

⁶⁴ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 10.

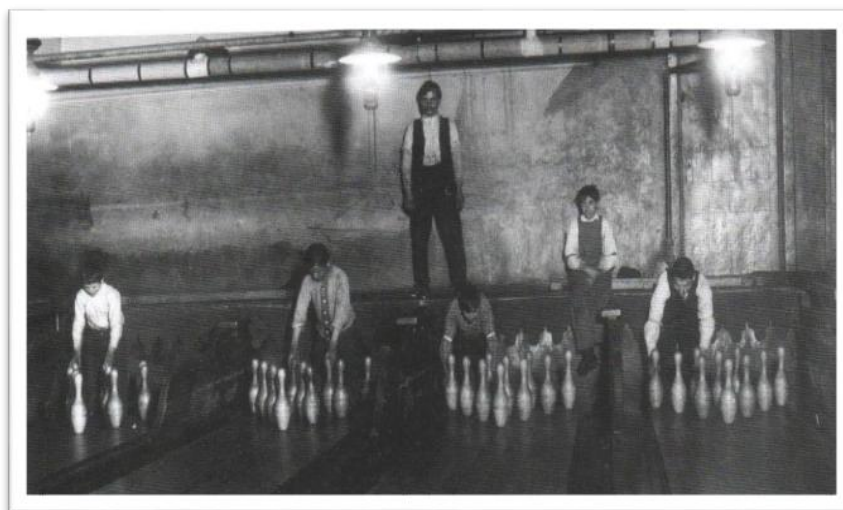
⁶⁵ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 18.

⁶⁶ Wiedman, D. (2006) *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 51.

obrátkách. V roce 1946 si firma AMF koupila patent na automatické stavěče a začala s vývojem dokonalejších stavěčů.⁶⁷

Obrázek 9. Tzv. pinboys, stavěči kuželek, pořízená fotografie před rokem 1950. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 35.

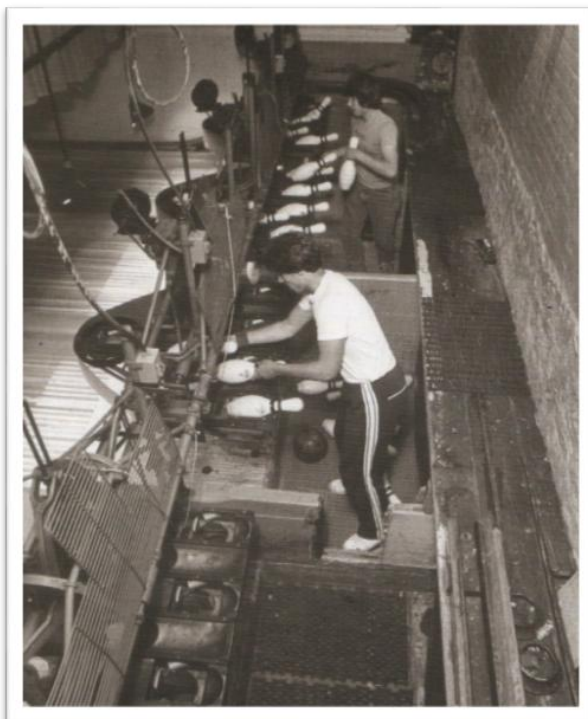
Obrázek 10. Stavěči kuželek „pinboys“, pořízená fotografie před rokem 1950. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 35.

V roce 1950 byl zaveden tzv. E - telefon, díky kterému pinboys zapisovali křídou na tabuli průběžné výsledky a díky tomu nikdo nemusel koukat zapisovatelům přes rameno.

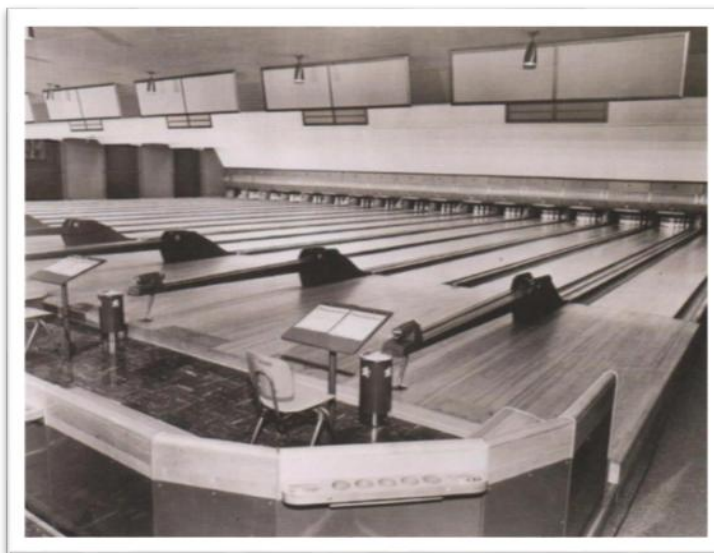
Už v roce 1937 známý westernový herec Coker, později i majitel jedné bowlingové herny, vynalezl elektronický přešlapový detektor. Ale samotný foul detektor byl schválen až v roce 1951. Okolo roku 1960 začal technologický vývoj

⁶⁷ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 19.

počítačového bodovacího systému.⁶⁸ První dodávka kompletního vybavení herny od firmy AMF byla provedena v Michiganu v roce 1951 a později v roce 1952 byla produkce modelů zahájena. Současná bowlingová centra jsou již luxusně vybavena.⁶⁹

Obrázek 11. Pinboys se přesunuli za dráhy, kde už skládali kuželky do automatických stavěčů, fotografie pořízená mezi lety 1950 až 1965. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 36.

Obrázek 12. Bowlingová herna z roku 1950, modernizace postupovala velmi rychle. Na fotografii jsou už použity automatické stavěče, přesto stále s „pinboys“, kteří se nacházeli za drahami. Pinboys působili i jako pravá ruka pro zapisovatele, díky E – telefonu. Zdroj: Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 35.

⁶⁸ Mullen, M. (2004). *Bowling fundamentals*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 27.

⁶⁹ <https://www.quibicamf.com/>

Mezník vývoje jedné z největších a nejvýznamnějších firem na výrobu bowlingových drah. Qubica AMF.

1951 - Firma AMF uvádí automatický stavěč kuželek.

1952 - Firma AMF zahajuje sériovou výrobu stavěče kuželek.

1980 - Firma AMF uvádí jako první na světě automatický skórovací systém AccuVision, nastal konec zapisování výsledků na papír.

1981 - Firma AMF uvádí jako první na světě uretanové koule s jádrem.

1987 - Firma AMF uvádí syntetické bowlingové dráhy HPL.

1989 - Firma AMF uvádí jako první na světě mechanické zarážky pro děti GEN II.

1997 - Firma AMF uvádí technologie X-treme, UV bowlingové dráhy.

1998 - Firma AMF uvádí automatické zarážky pro děti.

2005 - Proběhlo sloučení firem AMF USA a Qubica Italy a tím došlo k vytvoření nového dynamického lídra v bowlingovém průmyslu pod logem QubicaAMF.⁷⁰

Obrázek 13. Logo jedné z nejvýznamnějších firem pro výrobu bowlingových drah na světě. Zdroj: <https://www.quibicamf.com/>.

5.2 Vývoj bowlingových koulí

První bowlingové koule byly vyráběny ze dřeva. Dnes se již nepoužívají, ale lze si je prohlédnout v mezinárodní Síni slávy a Muzeu v St. Louis. Další materiál, který se používal pro výrobu koulí, byla čistá guma. Na počátku čtyřicátých let, kdy Spojené státy vstoupily do druhé světové války, se stala guma důležitou součástí zbrojního průmyslu. Z tohoto důvodu byla čistá guma nahrazena gumou syntetickou. V té době byly ve Spojených státech největšími výrobci gumových koulí firmy, které známe dodnes pod názvy jako Brunswick, Ace či Ebonite.⁷¹ Muži hrávali převážně s černými koulemi, avšak existovaly i koule barevné, ale ty používaly hlavně ženy a děti. Ke konci padesátých let se začaly vyrábět koule polyesterové. Dobře se daly rozpoznat díky jiskřivým barvám, lidé si je hned oblíbili, protože měly lepší tah na drahách, což znamenalo lepší výsledky.⁷²

⁷⁰ <https://www.quibicamf.com/>

⁷¹ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 68.

⁷² Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 142.

Polyesterové koule

Polyesterové koule, také často špatně nazývány plastické. Největší vývoj proběhl na konci padesátých let, kdy firmy Brunswick a Columbia 300 začaly vyrábět polyesterové koule, později se k nim přidaly i firmy jako AMF, Ebonite a Manhattan. Tyto koule se vyznačovaly delší dráhou háku a barevnějšími variantami. Na počátku sedmdesátých let Don McCune vymyslel novou metodu, jak zjemnit povrch bowlingové koule. Aplikoval na její povrch vysoce hořlavou chemikálii, která obsahuje methylethylketon (mek – směs pro vteřinové lepidlo) a toluen. Tato látka zjemnila povrch koule, čímž vznikl silnější točivý moment. Díky těkavosti těchto chemikálií však PBA tento postup výroby zakázala. V roce 1974 firma Columbia vyvinula kouli s názvem Sur - D, která měla největší točivý moment ve fázi háku ze všech koulí, které kdy byly vyrobeny. Koule byla tak jemná na povrchu, že se velmi snadno při hře poškrábala. S touto koulí na turnaji Masters hrálo patnáct hráčů z šestnácti. Koule byla tak revoluční, že Americký Bowlingový Congres ustanovil nové pravidlo o tvrdosti koulí, a tím pádem koule Sur - D byla neregulární. Za krátkou dobu vytvořila firma Columbia 300 kouli Yellow Dot, polyesterovou kouli, která vyhovovala pravidlům. Úspěšná éra Yellow Dot trvala celé čtyři roky. V roce 1974 designer koulí John Fabovich vymyslel první bowlingovou kouli s dvojitým jádrem v polyesteru. Fabovichův koncept byl navržen tak, aby se vytvořila v bowlingové kouli větší síla. Váhové bloky byly umístěny v různých pozicích koule, a tím narostla jejich údernost při cestě do kapsy. Ale vliv této nové technologie se projevil až v pozdějších letech.⁷³

Obrázek 14. Bowlingová rovná koule, váhy třináct liber. Zdroj: <https://www.csi.cz/>.

⁷³ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 146.

Uretanové koule

Na počátku osmdesátých let firma AMF vyrobila kouli Angel, první uretanovou kouli, která byla schválena ABC. I když ceny těchto koulí byly několikanásobné, převálcovaly svými vlastnostmi všechny ostatní koule. Uretan se totiž vyznačoval větším tahem na dráze, než jakýkoli jiný materiál předtím. John Fabovich prodal svou licenci výroby koulí Faball začátkem osmdesátých let dvěma hráčům ze St. Louis, Johnu Wondersovi a Earlu Widmanovi. Tito dva společníci začali vyrábět uretanové koule s dvojitým jádrem. Faball zaznamenal okamžitý úspěch s chytlivým jménem „Hammer“. Tato koule se na PBA představila docela obstojně, a to ve své původní černé barvě. Krátce na to představili novou kouli tzv. Blue Hammer.⁷⁴

S koulí z reaktivního uretanu přišel na trh v roce 1989 Steve Cooper. Koule měla takzvaný reaktivní povrch. Následkem toho se slovo „reaktivní“ dostalo do bowlingového slangu, jako popis schopnosti koule hákovat. Díky tomuto povrchu se vytváří větší tření a koule více zatáčí.⁷⁵

Koule z proaktivního uretanu vyvinula firma Brunswick na konci devadesátých let. Proaktivní koule byla vyrobena z uretanové pryskyřice, která obsahovala malé krupičky. Tyto tzv. krupičky umožňovaly kouli ještě více hákovat. Tento druh koulí způsobil problémy údržbářům drah po celém světě. Jelikož tyto koule byly pórovitější, absorbovaly více oleje a doslova vysávaly olej z dráhy.

Na začátku roku 2001 ABC a WIBC schválily upravení pravidla pro koeficient tření koule, které se snížilo z 39 na 32 Ft.⁷⁶

Obrázek 14. Excentrická bowlingová koule Hammer Legend, s ukázkou průřezu bowlingové koule a jeho jádra. Zdroj: <https://www.aaabowlingshop.cz>.

⁷⁴ Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City, USA: Shire, s. 32.

⁷⁵ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 153.

⁷⁶ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 76.

5.3 Vývoj bowlingových bot

„...Od třicátých let se začaly vyrábět bowlingové boty, které měly koženou podrážku na přední části boty a gumovou patu pro brzdění. Od této doby nastal boom ve vývoji bowlingové obuvi. Značka Jimmy Smith byla mezi třicátými a čtyřicátými lety nejlepší volbou pro hráče. Boty vyráběly z vysoce kvalitní kůže. Během čtyřicátých a padesátých let přišly na trh boty značky Hyde. Boty Hyde byly určeny především pro lepší hráče. Existovala však výjimka, boty Lind. Tyto boty vyráběli hráčům přímo na míru a dodnes se prodávají po celém světě...“⁷⁷ Od roku 1961 působí na trhu firma Dexter, která dodnes patří mezi největší prodejce bowlingových bot na světě. Jejich první boty byly z řady SSTTM. Další řady bot se již vyráběly podle rad profesionálních hráčů, jako např. řada SST3, která umožňovala měnit sílu středové podrážky na neskluzové noze, nebo řada SST4, která měla vyměnitelnou podrážku na špičce pro různý skluz. A nakonec řada SST5, která se vyznačovala vyměnitelnou podrážkou pro skluz na špičce boty, ale zároveň i vyměnitelnou podrážkou na patě. Tyto boty měly až šestnáct různých kombinací pro brzdění a skluz.⁷⁸

Obrázek 15. Komerční bowlingové boty a profesionální kožené boty s vyměnitelnou podrážkou, jak na patě, tak na špičce. Zdroj: <https://www.bowlingove-vybaveni.cz/>.

5.4 Vývoj bowlingových tašek

Na samých počátcích se bowlingové tašky nevyráběly, proto lidé své první koule nosili v krabicích od výrobce, nebo v pevných taškách na nákup. V sedmdesátých letech s jejich výrobou začaly firmy Triangle a Colonial. Každá taška byla charakteristická kovovým rámem, který sloužil jako ochrana pro koule, v dolní části byl

⁷⁷ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 156.

⁷⁸ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 87.

dostatečný prostor pro bowlingové boty. Tašky měly i další prostory pro případné doplňky.⁷⁹ Vyráběly se ve více velikostech pro jednu, dvě nebo tři koule. Profesionální hráči totiž v té době na tréninky a hlavně na turnaje začínali nosit více než jednu kouli. Ke konci osmdesátých let byli výrobci bowlingových koulí pověřeni, aby vyráběly ty nejpracovanější a nejdokonalejší tašky, jaké jen si může představit profesionální hráč. Jednalo se především o společnosti sídlící v Koreji a na Tchaj-wanu. Tašky byly určeny pro dvě, tři a čtyři koule s dostatečným prostorem na boty a doplňky. Tyto tašky fungovaly jako kufry na kolečkách.⁸⁰

Obrázek 16. Bowlingová taška na čtyři koule, boty a veškeré doplňky. Patří mezi nejoblíbenější. Zdroj: <https://www.bowlingovw-vybaveni.cz/>.

5.5 Vývoj bowlingových pomůcek

Pomůcky pro ruku a zápěstí

Rukavice, i když se některým jevily jako nepohodlné, monstrózní a těžké, přesto byly přínosem pro spoustu hráčů a hlavně hráček. Např. hráč Pete Weber používal rukavici, která byla podobná té golfové, což znamená, že pokrývala ruku. Tato rukavice byla pro bowling pouze estetická, neměla žádný efekt na zlepšení hry. Před několika lety sloužila jako pomůcka tzv. splint - dřevěná dlaha s úzkými řemínky, která se nosila na ruce od zápěstí až k lokti. Měla pečovat o šlachy a předloktí.⁸¹

⁷⁹ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 158.

⁸⁰ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 140.

⁸¹ Mullen, M. (2014). *Bowling fundamentals*. Second edition. United States: Human kinetics, s. 76.

V současné době se používají pro zpevnění zápěstí rukavice kožené s kovovou dlahou uvnitř nebo rukavice s celokovovou horní stranou. Na celokovové straně lze pomocí páčky regulovat úhel zápěstí.⁸²

Obrázek 17. Pevná bowlingová rukavice na zpevnění zápěstí. Zdroj: <https://www.bowlingove-vybaveni.cz/>.

Gripy – vložky

Vložky do otvorů na prsty byly v módě už ve čtyřicátých letech. Svou popularitu si získaly mezi mnoha hráči, ale hlavně mezi těmi, kteří chtěli mít jistotu, že drží kouli pevně. První vložky se vyráběly v mnoha velikostech pro palce a pro prsty. Říkalo se jim ovály. Na konci třicátých a na začátku čtyřicátých let vytvořila firma Ace Mitchell vložky Ace Mitchell Sur – Hooks. Tyto vložky měly stejný tvar jako dnešní gripy, vyráběly se z korku a sloužily k pevnějšímu uchopení koule. Sur – Hooks převažovaly na trhu a používali je skoro všichni elitní hráči. Poptávka po nich přetrvávala až do sedmdesátých let. Někdy mezi čtyřicátými a padesátými lety vložky úplně vymizely.⁸³ V padesátých letech firma Manhattan Rubber Company vyrobila kouli s gumovou texturou asi šest milimetrů pod povrchem koule. Jemnější materiál umožnil hráčům pevnější uchopení. Na začátku šedesátých let vymyslel Steve Vesarajis, rodák z Kalifornie, Pro Grip, pevné vložky z umělé hmoty. Don Heimbirner z Vancouveru ve státě Washington zakoupil v roce 1961 licenci a přesunul výrobu gripů do Vancouveru. Společnost se prosadila pod názvem „Don’s Sports Systems“ a poté změnila název na „Pro sport systems“. Vložky byly známé pod názvem Contour Power Grips. I když se plast znovu netrefil do představy bowlingové veřejnosti, vyhovoval ABC. Ten měl za

⁸² Dle ústního sdělení - Pavel Čermák - profesionální hráč a profesionální vrtač koulí.

⁸³ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 73.

úkol zabránit podvodníkům a bezcharakterním hráčům, aby si dávali olovo pod vložky, což poškozovalo hru. V roce 1978 Heimbigner Ernieho Schlegera a šel s ním na obchodní schůzku. Pan Schleger uměl získat zákazníky a díky němu byly vložky vzkrášeny a staly se hlavní výbavou hráčovy výzbroje.⁸⁴

Obrázek 18. Gripy neboli vložky, používají se do bowlingových koulí vrтанých na míru. Zdroj: <https://www.bowlingove-vybaveni.cz/>.

---

⁸⁴ Jowdy, J. (2005). *Technika bowlingu pro maximální skóre*. 1. vyd. Praha: Talpress. [z anglického originálu přeložila Bělecká, K.], s. 31- 33.

6 Vývoj technik

6.1 Stright players – rovináři

„...Hra bowling vznikla z kužele. Ve hře kuželky se hraje pouze rovně a přesně, proto se tak začínalo hrát i v bowlingu. Hraje se tak i dnes, ale jen velmi zřídka se tito hráči proboují do národního reprezentačního týmu či vyhrájí mistrovství své země...“⁸⁵

Po celou historii bowlingu někteří hráči zkoušeli a trénovali hrát hody s hákem. Koule, která zatáčí do kuželek, má totiž daleko větší pravděpodobnost strike. V bowlingu bylo a je mnoho bowlingových hráčů, kteří se drží svého stylu rovných hodů. Spousta hráčů i s tímto stylem došlo do síně slávy ABC, WIBC, PBA. Takzvaní rovináři se především spoléhají na rychlost a přesné načasování odhodu. Rovný hod se vypouští z otevřené ruky a prsty se vůbec nenatáčejí. Točí se přes střed koule, často mezi otvory na prsty a přes otvor na palec. Rovné házení stále nevymizelo, tímto stylem hrají amatéři a profesionální hráči tak dohazují jednotlivé kuželky.

Během konce čtyřicátých let si Marty Cassio z Rahny v New Jersey stoupl na pravou stranu dráhy a kouli odhodil přímo do kapsy, tímto stylem se proboujoval do síně slávy ABC. Tony Sparando, další člen síně slávy ABC, hrál také rovně.⁸⁶

Obrázek 19. Způsob hodu zvaný rovina. Zdroj: <https://anmolkarnik.wordpress.com/2012/06/30/ten-pin-bowling/>.

⁸⁵ Táborský, F. (2007). *Cílové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 69.

⁸⁶ John, J. & Nosek, A. (2001). *Bowling a kuželky: popis prostředí, technika, vybavení, pravidla*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 24, 29 - 31.

Tito hráči hrají pouze jednou koulí, na každém mazacím modelu úplně stejně, proto je jejich hra velice jednoduchá, a z toho důvodu je tento způsob házení vhodný pro začínající hráče.⁸⁷

Hráči, kteří využívají tento způsob hraní, mají specifické držení koule, které ale využívají při dohozech i hráči, kteří hrají excentricky. Do koule dávají prsteníček, prostředníček a palec, jako ostatní hráči. Nejvhodnější však je, když do koule vsadí pouze první článek prostředníčku, prsteníčku a celý palec. Ukazováček a malíček jsou roztazeny do stran. Může se zdát, že je to pouze malý detail, ale jedná se o velmi důležitý prvek, díky kterému koule drží přesný rovný směr. Tito hráči musí dávat pozor na postavení své ruky a zápěstí při odhodu. Palec by měl vždy ukazovat na 12. hodinu, to neplatí při dohozech.⁸⁸

Něco málo z průpravného cvičení techniky správného rozběhu a odhodu. Hráč, který začíná, se nejprve učí odhazovat kouli z místa, a to před přešlapovou čarou. Hráč si vykročí levou nohou, pokud je pravák, těsně před čáru. Důležité je, aby se hráč naučil uvolnit se v kolenou, proto se mírně pohupuje, až si je jistý, začne kývat rukou s koulí vpřed a vzad, opakuje několikrát. Levá ruka je upažena a postoj je pevný ale pružný. Pokud je vše v pořádku, hráč může kouli vypustit. Další nácvik pro správný hod je hod s jedním krokem. Hráč si stoupne cca půl metru před čáru, jeden dlouhý krok pro skluz. Postaví se na značku, uvolní kolena a mírně se pohupuje. Poté přidá kyvadlo s koulí a pohupuje se do rytmu kyvadla. Až se koule dostane do nejvyššího bodu za zády nenásilného kyvadla, hráč vykročí levou nohou do skluzu a mírného pokleku, kouli pokládá, vypouští a odhazuje. Třetí cvičení je se dvěma kroky, hráč stojí přibližně jeden metr od přešlapové čáry. Vše probíhá velmi podobně, jen vychází nohou pravou, a to v době, kdy ruka s kyvadlem dosáhne nejvyššího bodu vpředu. Pak následuje krok pravou nohou, skluz levou nohou a vypuštění. Čtvrté cvičení je se zařazením třetího kroku, kdy si hráč musí popostoupit opět směrem dozadu, asi o 4 až 5 stop. Cvičení je podobné. Hráč vychází levou nohou vpřed v momentě, kdy se ruka s kyvadlem vrací zezadu směrem dopředu, přibližně mezi zadní polohou a připážením. Poslední z těchto cvičení by mělo být závěrečné, tedy čtyř-krokové, což je pro hráče rovináře nejideálnější délka rozběhu. Hráč se postaví na značku, přibližně k prvním tečkám na rozběhové ploše. Předtím než bude hráč vytrénovaný a vyházený, znovu použije houpavý stoj s volným kyvadlem a vychází pravou nohou vpřed v době, kdy se ruka

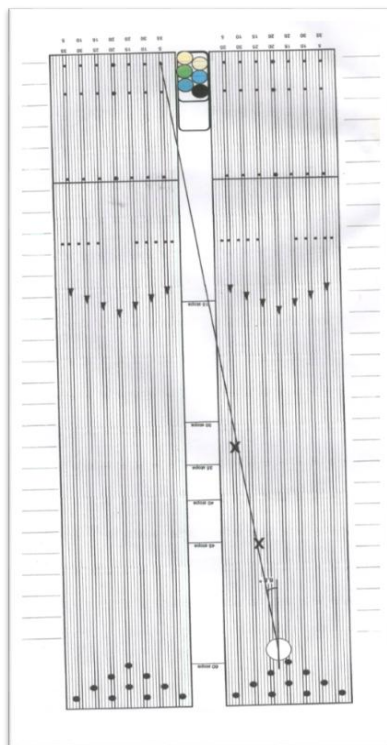
---

⁸⁷ Tábořský, F. (2007). *Cílové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 70.

⁸⁸ Dle ústního sdělení - Jakub Varadi - profesionální a reprezentační hráč, trenér kadetů.

s kyvadlem vrací zepředu. Od roku 2001 přišla éra pátého kroku. Řada hráčů si ho přidala, ale postupem času zjistili, že je v rozběhu již zbytečný a pouze si komplikují svůj styl hodu.⁸⁹

Časté chyby se vídají u bývalých hráčů kuželek, ale i u hráčů samouků. Velmi častá chyba je špatný timing, nohy a ruce nejdou současně, pohyb tak není plynulý. Další častá amatérská chyba je špatné držení koule, kdy do koule hráč vsadí ukazováček a prostředníček. Mezi chybu v držení koule se řadí také opačné vypouštění, kdy hráč vypouští kouli palcem na 6. hodinu a s prsty na 12., koule se tak točí naopak (dozadu). Takto vypuštěná koule nikdy nemůže dosáhnout dobrého výsledku. Funguje to asi tak, jako když si představíte poslanou obruč vpřed se zpětnou rotací. Obruč se vrátí zpátky k Vám. Podobně funguje koule, sice se díky své váze nevrátí, ale po cestě ke kuželkám ztratí velké množství energie a rána do kuželek je méně efektivní. Mezi menší chyby patří špatný postoj při odhozu, strnulý postoj napjatá kolena nebo naopak příliš veliký poklek až vrávorání. Při odhozu se i jako chyba počítá, když pravá noha nezůstane opřená o zem, ale vymrští se nahoru společně s vypuštěním koule. Nedostatečný skluz nebo žádný, to je chyba, kterou lze vidět u bývalých kuželkářů, protože při kuželkách se skluzu nevyužívá.⁹⁰

Obrázek 20. Náčrt ideálního úhlu hodu pro hráče rovináře, aby mohl hodit kouli přesně do kapsy. Zdroj: Osobní archiv Jacka Edelara.

⁸⁹ Dle ústního sdělení - Jiří Uhlíř - profesionální hráč, trenér.

⁹⁰ Dle ústního sdělení - Jack Edelar - holandský trenér a kouč kadetů.

6.2 Stokers – jemní točenáři

Do této kategorie se řadí hráči, kteří využívají volného kyvu paže a mírného háku. K tomuto stylu je zapotřebí excentrické koule, proto se tento styl mohl rozvíjet až po roce 1974, kdy byly vynalezeny koule s dvojitým jádrem. Tito hráči využívají čtyřkrokový rozběhový systém, kde vzniká dostatečný čas na přirozené kyvadlo směrem vzad. Skluz i poklek při odhozu je velice intenzivní. Tento způsob hry se řadí mezi ty spolehlivější metody, ale vynalézaví hráči začali zkoušet hrát silověji s větší razancí, protože měli ještě větší šanci dosáhnout strike.⁹¹

Obrázek 21. Způsob hodu zvaný jemný točenář. Zdroj: osobní archiv autorky.

Rovné hody s nepatrným hákem se staly velmi účinnými, poté co se začaly vyrábět uretanové koule, které jedou do kapsy s malou nebo dokonce žádnou odchylkou. Tento styl zlepšil hru několika hráčům, kteří jej ovládali, zejména Walter Ray Williams a Norm Duke. Při tomto způsobu hráči používají maximální rotaci směrem dopředu s rukou úplně pod koulí. Koule je vypuštěna na dráhu bez boční rotace, ale s takzvanou dopřednou rotací.⁹² Tajemství této metody spočívá v minimálním natočení prsteníčku. Hlavní klíč k tomuto hernímu stylu je zdůraznění vypouštění z prostředníčku směrem pryč od těla. Prvotřídní rovný hod s nepatrným hákem se podobá hodu s maximální rotací avšak s jednou výjimkou: stopa hodu s maximální rotací je mezi prsty a palcem a koule nemá vůbec žádnou boční rotaci. Stopa rovného hodu s nepatrným hákem je vně palce a prstů, a i když zabírá skoro polovinu povrchu koule, rotuje mírně doleva. Nicméně na rozdíl od hodu s průměrnou rotací, který má

⁹¹ Jowdy, J. (2005). [z anglického originálu přeložila Bělecká, K.]. *Technika bowlingu pro maximální skóre*. 1. vyd. Praha: Talpress, s. 156.

⁹² Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 87.

ostrý hák, udržuje rovný hod s nepatrným hákem rovnoměrný oblouk a je daleko kontrolovatelnější.

Walter Ray Williams vyčníval hlavou i rameny nad ostatními, kteří se spoléhali na rovné hody s nepatrným hákem. Jen málo hráčů PBA hraje tento typ hodu skvěle. Tradiční moudrost by měla inspirovat ostatní, aby napodobili tohoto vždy vedoucího hráče a držitele více než třiceti titulů, ale dodnes se ještě nikdo nepokusil jít v jeho stopách. Norm Duke, o kterém se říká, že je tak dobrý jako Williams, je nejbližší rovnému hodu s nepatrným hákem, jaký hraje Williams. Nicméně Duke je považován za nejvšestrannějšího hráče na sérii turnajů PBA a k dosažení svých cílů využívá různé pozice ruky, rychlosti a úhly. Nicméně si vybral rovný hod s nepatrným hákem s velkým úspěchem. Chris Barnes, další všestranný hráč, si vytvořil dobrou reputaci svou schopností přizpůsobit se jakýmkoliv podmínkám. Barnes mohl stejně jako Duke hrát rovně, s velkým hákem či s nepatrným hákem, ale vždy stejně skvěle.⁹³

6.3 Medium stokers – střední točenáři

Někteří hráči tento způsob nazývají jako metodu s průměrnou rotací, jiní poloviční hřbet. Olejové stopy při tomto herním způsobu jsou na kouli vně palcového a prstových otvorů a mohou se různě lišit. Některé stopy jsou blíže k prstům a dál od palce, jiné mohou být zase naopak. Stopa průměrné rotace má blízko ke stopě rotace maximální. Zatímco ruce a prsty jsou u maximální rotace umístěné před vypuštěním na povrchu koule a natáčejí se po směru hodinových ručiček, prsty u průměrné rotace jsou na pozici přibližně šesté hodiny a natáčejí se na pozici třetí hodiny proti směru hodinových ručiček. Obě stopy jsou velmi vysoké a zabírají větší obvod koule než maximální rotace. Nicméně stopa u průměrné rotace je jen vně prstů a palce a tento způsob je daleko efektivnější než maximální rotace, protože kombinuje efekt maximální rotace s bočním pohybem, aby se vyvinula větší energie při vstupu do kapsy. Poloviční hřbet se hraje s rukou dobře umístěnou pod kouli až do okamžiku vypuštění, kde palec opouští kouli a všechna váha se přenesení na prsty.⁹⁴ V okamžiku vypouštění jsou prsty někde na pozici šesté až desáté hodiny, natáčejí se proti směru hodinových ručiček a pak vypouštějí kouli směrem ven.⁹⁵

---

⁹³ Jowdy, J. (2005). [z anglického originálu přeložila Bělecká, K.]. *Technika bowlingu pro maximální skóre*. 1. vyd. Praha: Talpress, s. 157.

⁹⁴ Wiedman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 50.

⁹⁵ <https://www.sport.idnes.cz/> - Kateřina Beštová.

Obrázek 22. Způsob hodu zvaný střední točenář. Zdroj: <http://www.thestar.com.my/story/>.

Některé hody s průměrnou rotací končí minimálním natáčením prstů, čímž vznikne menší hák a udrží se kontrola nad hodem. Tento herní styl používali Don Carter a Earl Anthony, dva z nejlepších hráčů v historii bowlingu.⁹⁶

Paul Cowell, držitel osmi titulů PBA a vítěz ABC Masters v roce 1974, využíval vypouštění „frisbee“, což znamená, že vypouštěl kouli podobně, jako se hází frisbee. Ruka je v „kufrové“ poloze do vypouštění. Poté palec rychle opustí kouli, prsty se natáčejí po směru hodinových ručiček, nejdříve nahoru, potom ven a pryč. Navzdory faktu, že se Cowellovo vypouštění podobá hodu s maximální rotací, olejová stopa na Paulově kouli byla vně palce a prstů a řadila se mezi průměrné rotace. Seznam skvělých hráčů, kteří v minulosti hráli s průměrnou rotací, by byl na míle dlouhý. Mnoho dřívějších hvězd hrálo „poloviční hřbet“ nadměrným natáčením prstů. Tato skupina hráčů hrála s menší přesností, ale protože se vytvořila větší kapsa, kompenzovali to prudkými strikovými hody, které nepotřebovaly absolutní přesnost.⁹⁷

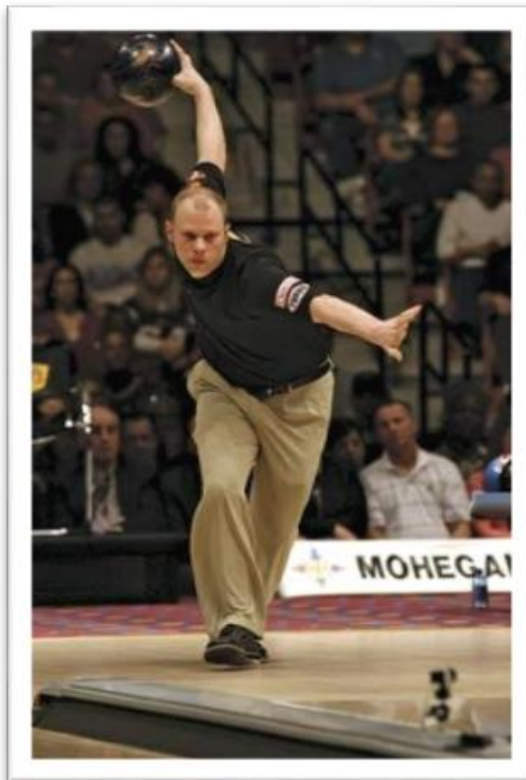
6.4 Power stokers – siloví točenáři

Mezi power stokers se řadí hráči, kteří potřebovali zvýšit své skóre. Z tohoto důvodu přišli o pár let později s novým způsobem hraní, tzv. power bowlingem. Hráčům byl do rozběhového systému přidán jeden krok, který sloužil pro rychlejší rozběh. Došlo i k razantnímu zvětšení kyvadla. Změna nepřišla pouze ve změně kyvadla, ale i ve vytočení zápěstí a prstů. Hod je pak o hodně rychlejší a koule dostává i

⁹⁶ <https://www.worldbowling.org/>

⁹⁷ Dle ústního sdělení - Jack Edelar - holandský trenér a kouč kadetů.

více otáček. Díky tomu je koule schopna provádět veliký hák na dráze, tím je daleko nebezpečnější pro kuželky a je větší pravděpodobnost striku. Nevýhodou je velká nepřesnost hodů, proto i nepřesnost dohozů jednotlivých kuželek. Přesto dnes nejlepší hráči světa hrají tímto způsobem.⁹⁸

Obrázek 23. Způsob hodů siloví točenaři. Zdroj: <http://www.giantbomb.com/bowling/>.

Hráči, kterým se říká siloví točenaři, využívají hodů s maximální rotací. Stopa na kouli se vytvoří mezi otvorem pro palec a prstovými otvory, a tím se vyznačí vstup do kapsy.⁹⁹ Už během čtyřicátých a padesátých let byl tento způsob hraní používán. Pro hráče byl však tento způsob efektivní akorát na drahách, které byly lakovány pryskyřicí. Průkopníkem tohoto stylu byl Ned Daye, který se ve čtyřicátých letech dostal do síně slávy ABC. Jediný se lišil svým stylem. Většina hráčů v té době hrála velice rychle a rovným způsobem, nebo pomalu s nepatrným hákem. Day však hrál naopak velice rychle s větší rotací, přesto byl dokonale přesný. Jeho koule přejela mnoho parket a velkým obloukem s obrovskou energií vjela do kapsy. V padesátých letech lakování drah nahradila přírodní pryskyřice (šelak), ale ukázalo se, že hráčům, kteří hráli s maximální rotací, tyto dráhy vadí. Díky těmto změnám byl Day omezen a vymizel ze scény.

⁹⁸ Jowdy, J. (2005). *Technika bowlingu pro maximální skóre*. 1. vyd. Praha: Talpress. [z anglického originálu přeložila Bělecká, K.], s. 158.

⁹⁹ Dle osobního sdělení - Jiří Uhlíř - trenér, reprezentační hráč.

Hod s maximální rotací se hraje rukou v „kufrové“ pozici ve výchozím bodě. „Kufr“ v bowlingu hovorově znamená přesně to, co slovo označuje. Prsty a palec uchopují kouli stejným způsobem, jako by drželi kufr na vrcholu. Ruka zůstává v této pozici až do vypuštění. Palec je v tomto okamžiku na úrovni 9. - 10. hodiny. Když opouští kouli, prsty jdou zpátky po směru hodinových ručiček a s otevřenou rukou. I když jde stopa při hodu s maximální rotací přes polovinu koule, chybí zde energie udělovaná boční rotací a koule vstupuje do kapsy pomaleji. Když byla na začátku šedesátých let přírodní pryskyřice vystřídána jinými materiály, byl to první náznak toho, že maximální rotace přestává být efektivní. To podnítilo lepší hráče k tomu, aby změnili své herní styly použitím větší boční rotace koule. Bohužel to zničilo kariéru těm, kteří nebyli schopni změnit nebo přizpůsobit své herní styly.¹⁰⁰

6.5 Hody obouruč

Pokud tento způsob zařadíme do profesionálního sportu, bavíme se o nejnovějším hracím stylu. Tento styl se začal objevovat v roce 2000. Jako první s ním přišel na mistrovství světa mladý hráč z Austrálie Jason Belmonte.¹⁰¹ Tento styl mnoho hráčů nevyužívá, je totiž fyzicky nejnáročnější a nejsložitější. Hráči, kteří využívají tento styl, mají vyvrtané pouze dvě díry na prsty. Otvor na palec chybí. Kouli drží oběma rukama, do otvorů v kouli mají vsazeny pouze dva prsty, a to prostředníček a prsteníček. V tomto postavení rukou se hráč rozbíhá a i kouli vypouští. Do koule je nutné přidělovat jednu díru navíc, takzvanou vyvažovací.¹⁰² V roce 2006 Jason Belmonte jako první na světě tímto stylem vyhrál mistrovství světa. Díky tomuto jeho úspěchu se tento způsob začal šířit po celém světě. Přesto se v České republice příliš neuchytil.¹⁰³

Hody obouruč bývají daleko méně přesné než hody ostatních stylů, ale díky daleko větší rychlosti, síle a otáčkám je větší pravděpodobnost strike. Koule nabere tolik energie za cestu do kapsy, že udělá ohromný oblouk přes celou dráhu. Proto tito hráči hrají úplně zleva doprava. Daleko větší problém mají hráči s přesností dohozů jednotlivých kuželek.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Jowdy, J. (2005). [z anglického originálu přeložila Bělecká, K.]. *Technika bowlingu pro maximální skóre*. 1. vyd. Praha: Talpress, s. 160 - 162.

¹⁰¹ [https:// www.pba.com/](https://www.pba.com/)

¹⁰² Dle ústního sdělení - Jason Belmonte - světová špička v bowlingu, australský hráč.

¹⁰³ Dle osobního sdělení - Jakub Varadi - Reprezentační hráč, trenér kadetů.

¹⁰⁴ Dle ústního sdělení - Jiří Uhlíř - profesionální hráč, trenér.

Obrázek 24. Jason Belmonte, hra obouruč. Zdroj: <http://www.jsonline.com/sports/jason-belmonte-wins-record-third-straight-masters>. a <http://www.pba.com/Tournaments/Details/>.

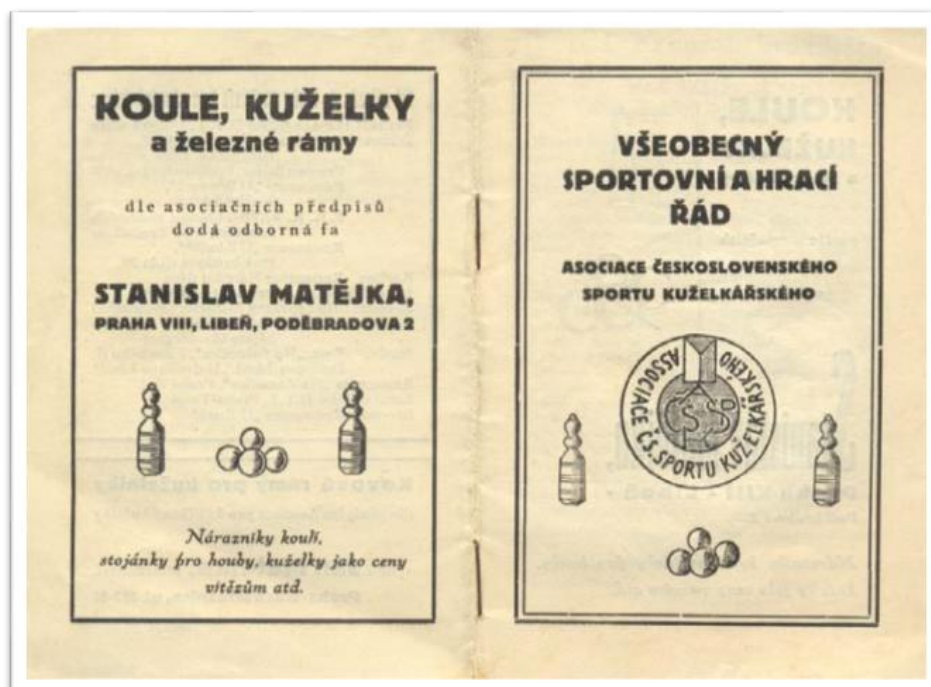
7 Historie kuželkářských sportů v České republice

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, tradice bowlingu vychází z kuželkářských cílových sportů, a to především z kuželek. Nejinak tomu bylo i v České republice.

„...Nejstarší písemný doklad o tom, že staří Čechové hráli rádi kuželky je z roku 1261, kdy jihlavská městská rada zakázala hrát kostky a kuželky...“¹⁰⁵

První dochovaná zmínka o kuželkářském sportu u nás pochází z 30. let 20. století. Především to byl rok 1937, kdy byla ustanovena AČSK a pořádáno první mistrovství RČS (na 100 hodů do plných) za účasti 129 závodníků.¹⁰⁶

„...Kuželkářský sport jako závodní odvětví má předchůdce ve společenských hrách. V našem písemnictví, zejména v beletrii z 19. a z počátku 20. století, existuje mnoho dokladů o tom, že hra kuželky byla v Čechách, na Moravě i na Slovensku velmi rozšířená a oblíbená ve všech vrstvách obyvatel měst i venkova. Kuželník byl téměř u každé restaurace či hospody. Na účastníky hry nebyly kladeny žádné speciální požadavky, ani co se týče fyzické zdatnosti (házelo se maximálně 3x až 5x v jednom sledu koulemi o váze půl až 1 kg) a ani pokud jde o úbor (hrálo se prostě v občanském šatě, často s čepicí nebo kloboukem na hlavě a s cigárem v ústech)...“¹⁰⁷

Obrázek 25. Kopie obálky prvních kuželkářských pravidel vydaných v českém jazyce. Zdroj: <https://www.kuzelky.cz/>.

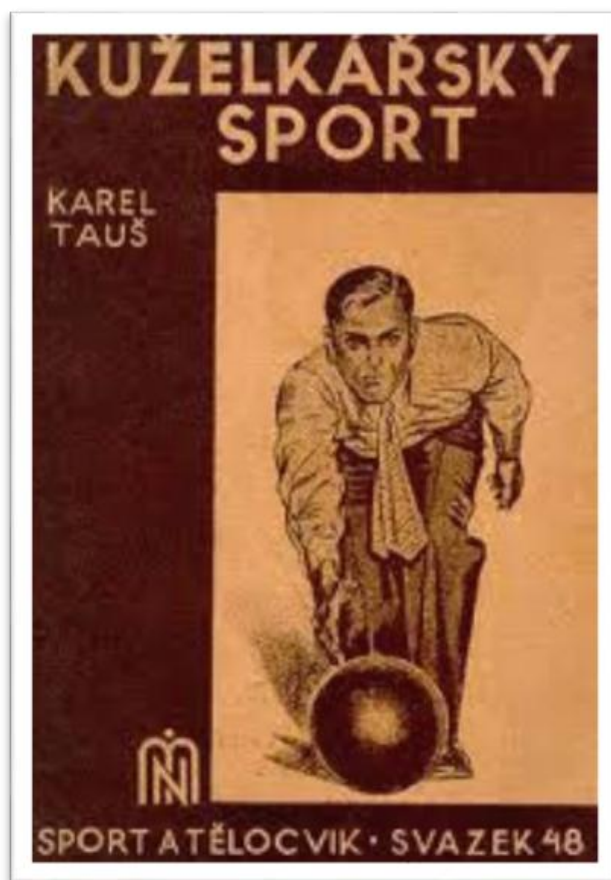
¹⁰⁵ Zíbrt, Č. (1889). *Z her a zábav staročeských*. Velké Meziříčí: J. F. Šaška, s. 20.

¹⁰⁶ Demetrovič, E., & Čelíkovský, J. (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia, s. 291.

¹⁰⁷ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 183.

Karel Tauš, první český kuželkářský historik, již v roce 1938 vydal příručku s názvem *Kuželkářský sport*, ve které píše: „...*Třebaže v posledních letech začíná se u nás pěstovati hra v kuželky jako samostatný sport a přesněji řečeno jako sportovní tělocvik, nutné připomenouti, že ve skutečnosti má hra v kuželky za sebou již velmi bohatou a zajímavou historii, ačkoliv ne úplně probádanou a do detailů známou...*“¹⁰⁸

„...*V Čechách se hře kuželky původně říkalo „švédi“ neboť ji k nám přinesli vojáci švédského krále Gustava Adolfa. Skutečnost, že vojáci při svých pochodech holdovali této hře, opravňuje nás k domněnce, že hráli na improvizovaných drahách, které v Čechách zůstaly. Tyto dráhy byly našimi lidmi zdokonalovány tak, že se u nás vytvořil prototyp dnešních kuželníků, které ještě někde v české nebo slovenské vesnici nalézáme, však zarostlé trávou. Tyto dráhy si lidé začali upravovat a zlepšovat. Avšak prostý lid si pro své kratochvíle upravoval prostě a samozřejmě vybavení kuželen pro chudé. Jinak to bylo u pánů šlechty. Oba typy kuželen nelézáme již před první světovou válkou, a to po celé Evropě...*“¹⁰⁹

Obrázek 26. Publikace z roku 1938, *Kuželkářský sport*. Zdroj: <https://www.kuzelky.cz/>.

¹⁰⁸ Tauš, K. (1938). *Kuželkářský sport*. Brno: Globus, s. 6.

¹⁰⁹ Janáček, J. & Holý, P. (2007). *České kuželky (1937 – 2007)*. Praha: Olympia, s. 4.

Již samotné slovo „kuželka“ značí, že jde o tělocvičné nářadí (kužel) sloužící ke hře a cvičení. Karel Tauš ve své příručce „Kuželkářský sport“ z roku 1938 píše: „...kuželkářství je jedním z nejjednodušších a přitom nejúčinnějších gymnastických cviků, prospěšně ovlivňuje nejen celé tělo, ale také duševní schopnosti a náladu hráčů. Při pravidelných cvičeních posiluje se celý svalový organismus, na který klade kuželkářství přiměřené a přece dosti značné požadavky (zvedání koulí, ohýbání se dopředu při vrhu, rozběh, ustavičný pohyb celého těla apod.), přičemž přiměřeně zaměstnává i duševní schopnosti...“¹¹⁰

Milovníci tělesných cvičení chtěli zařadit kuželky mezi zábavný tělocvik a to hlavně díky tomu, že při této hře měli dostatek pohybu. Počátkem našeho století začali stavět kuželníky i tělovýchovné jednoty ve svých objektech. Vlastní způsob hry se však nezměnil. Vznikaly kuželkářské kroužky, které z počátku neměly žádná právní ujednání. Nebyly organizovány v nějakém vyšším řídicím útvaru, který by jejich činnost usměrňoval a řídil. Soutěžili mezi sebou a právě jedna taková soutěž, soutěž o stříbrnou kuželku města Prahy, která se konala v Praze Nuslích na kuželníku restaurace Na Paloučku r. 1936, dala podnět vzniku Asociace československého sportu kuželkářského (AČSK), která měla ustavující valnou hromadu 11. ledna 1937 v Praze na Vinohradech v Radiopaláci.¹¹¹

Přípravný výbor se scházel každý týden, nejčastěji na kuželníku „u Dobruckých“ v Praze na Žižkově, Husinecká 6. Vypracoval a na všechny pražské i mimopražské kroužky rozeslal vzorové stanovy pro kroužky a kluby, které až doposud nebyly hlášeny u spolkového oddělení Zemského úřadu, tedy nebyly právní jednotkou. Dále navrhl stanovy „Asociace československého sportu kuželkářského“, zajistil jejich schválení zemským úřadem v Praze a připravil ustavující valnou hromadu. Někteří funkcionáři: předseda Varsik Pavel, místopředseda Kadlec Jan, jednatel Sprinzel Jan, kapitán ing. M. Hrdlička, pokladní Macháček Josef, účetní a pokladní Cipra František, revizor Ullman Mil. Již 1. února 1937 vydala Asociace československého sportu kuželkářského českým klubům a kroužkům vlastní legitimace.¹¹²

„...Asociace československého kuželkářského sportu registrovala kuželkářské kluby a kroužky přímo z celé ČSR ještě počátkem roku 1938. V tomto roce se prohloubila a rozrostla organizace. Vznikly 3 svazy: Svaz českých kuželkářů (SČK),

¹¹⁰ Tauš, K. (1938). *Kuželkářský sport*. Brno: Globus, s. 10.

¹¹¹ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 183.

¹¹² Kuželky, roč. 1957, č. 5, článek Václava Mrňáka.

Svaz moravskoslezských kuželkářů (SMK) a Slovenský amatérský svaz Kolkárov (SASK), na které Asociace československého kuželkářského sportu přenáší registraci klubů a jejich členů. Počátkem roku 1938 byla Asociace československého všesportovního výboru a hra kuželky je oficiálně uznána jako sport... “¹¹³

Na 21. února 1937 určuje kapitán ing. M. Hrdlička trénink na „pražské Němce“. Zápas se konal 28. 2. 1937 v Praze Na příkopě, v nynějším Slovanském domě, a to v desetičlenných družstvech v disciplíně 100 hodů do plných. V tomto utkání dosahuje nejvyššího výkonu - 571 kuželek br. Dvořák Bohumil, člen Kuželkářského klubu Kamarádi; jeho výkon je prvním rekordem AČSK.

Na I. řádné valné hromadě AČSK, konané 11. 4. 1937 v paláci Radio v Praze na Vinohradech, se dovídají přítomní, že je v ní organizováno 620 členů z 31 kroužků a klubů. Po tomto slibném začátku následuje rychlý rozvoj, a to jak po organizační, tak i po sportovní stránce. Již 15. 5. 1937 vychází za spolupráce správního výboru AČSK a velkých příznivců kuželkářského sportu 1. číslo časopisu „Kuželkářský sport“.

Na 8. března 1937 svolává kapitán na závodní dvoudráhy Zahradní město a Michelin, celkem 40 závodníků pražských klubů, k vyhledávacím tréninkovým utkáním; z nejlepších závodníků jsou vytvořena dvě asociační reprezentační družstva.¹¹⁴

Ve dnech 25. 6. až 4. 7. 1937 pořádá AČSK I. mistrovství ČSR na 100 hodů do plných; odpovědným pořadatelem je zástupce kapitána Honig František. Mistrem ČSR se stává Prusík z KK Žižka. Mistrovství se zúčastnilo 129 závodníků.¹¹⁵

Aby AČSK zainteresovala na organizaci i mimopražské kluby a širokou veřejnost, pověřuje br. Macháčka, aby 15. 1. 1938 přednesl v československém rozhlasu propagační přednášku o organizaci kuželkářského sportu v ČSR. Akce stíhá akci, a tak již 6. 2. 1938 se koná finále mistrovství I. třídy pražských klubů na dvou-dráze v Záběhlicích, z nichž vychází jako vítěz KK Žižka, výkonem 1639 por. kuželek.¹¹⁶

Na II. řádné valné hromadě AČSK, konané 3. 4. 1938 v Zahradním městě v Záběhlicích, se setkáváme již se zástupci mimopražských klubů: *Slovanka Mladá Boleslav*, *Peklo Plzeň*, *Kladno*, *Jičín*, *Hraničáři Liberec*, *Brňáci* a *Matláci Hradec Králové*.

¹¹³ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 183.

¹¹⁴ Janáček, J. & Holý, P. (2007). *České kuželky (1937 – 2007)*. Praha: Olympia, s. 8.

¹¹⁵ Demetrovič, E., & Čelíkovský, J. (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia, s. 294.

¹¹⁶ Kuželky, roč. 1957, č. 5, článek Václava Mrňáka.

Ze zprávy jednatele se přítomní dovídají, že AČSK se rozhodla prohloubit organizaci kuželkářského sportu a utvořit svazy, župy a okrsky, které by převzaly asi 90 % práce asociace.

V oběžníku č. 1. z 26. 4. 1938 oznamuje správní výbor, že AČSK byla přijata za mimořádného člena Československého všesportovního výboru; tím bylo zařazeno naše kuželkářství mezi ostatní sporty. V Československém všesportovním výboru zastupují AČSK bratři Kadlec Jan a ing. M. Hrdlička.

III. řádná valná hromada AČSK se konala 4. června 1939 v Praze Strašnicích v hotelu Miramare. Zahájil a řídil ji bratr Kadlec, za ochuravělého předsedu bratra Varsika. Na návrh výboru byl jmenován bratr Pavel Varsik čestným členem AČSK. Jako čestný člen se však již organizace kuželkářského sportu dále nezúčastnil, byl upoután na lůžko nemocí, které podlehl 23. 9. 1939.¹¹⁷

„...Se zřetelem na události v březnu 1939 bylo účelné zrušit jak Asociaci československého sportu kuželkářského, tak svaz moravskoslezských kuželkářů. Vrcholnou organizací se stal Svaz českých kuželkářů se sídlem v Praze. V Brně byla zřízena organizační komise svazu jako jeho pomocný orgán. Rychlý vzrůst počtu kuželkářských klubů dává podnět k zřizování nižších organizačních složek – žup již v roce 1940. V Čechách byly ustanoveny župy Středočeská v Praze, Západočeská v Plzni, Východočeská v Hradci Králové, Českého ráje v Jičíně, Polabská v Pardubicích, na Moravě Brněnská, Podhostýnská, Přerovská, Rosická a Rousínovská. O tempu rozvoje kuželkářského sportu svědčí srovnání počtu klubů a členů organizovaných v Asociaci československého sportu kuželkářského v roce 1938 (42 klubů - 922 členů) s počtem klubů organizovaných ve Svazu českých kuželkářů k 1. lednu 1942 (157 klubů - 4262 členů)...“¹¹⁸

Organizace kuželkářů se začala rozšiřovat i mimo Prahu. V Hradci Králové v hotelu Centrál 8. 10. 1939 byl ustaven přípravný výbor Východočeské župy SČK. Na valné hromadě, která se konala 5. Února 1940 byl zvolen předsedou VČŽ SČK brat Vladimír Kvasnička. V západočeské metropoli (Plzeň) byly kuželkáři organizováni v 16 kroužcích, většina z nich byly sokolské, tvoří Západočeskou župu, ale přesto se nevztahovali do SČK až na KK peklo, který se přihlásilo na druhé valné hromadě 3. 4. 1938 přijato za člena AČSK. 10. 3. 1940 na valné hromadě SČK byl schválen „Všeobecný sportovní, hrací, přestupní a trestní řád svazu českých kuželkářů“. Na konci

¹¹⁷ Kuželky, roč. 1957, č. 5, článek Václava Mrňáka.

¹¹⁸ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 184.

roku 1940 Středočeská župa SČK má 868 členů, mimopražské župy 449 členů. Dohromady 1317 členů.¹¹⁹ Na valné hromadě 1941 dostala Morava ve SČK poměrné zastoupení. Přesto k ukončení SMK došlo až na valné hromadě konané 22. 2. 1942 v Brně. Za SČK se jednání účastnil Kádner a Sprinzel. Zde byla zvolena i organizační komise SČK PR Moravu, předsedou byl zvolen bratr Arnošt Kárný, jednatelem brat Zbořil Alois.¹²⁰

Po mnoha neplodných jednáních o vstupu Západočeské župy do Svazu českých kuželkářů, byla 22. 2. 1942 založena v Plzni oficiální Západočeská župa SČK. Západočeskou župu tvořili členové klubů Peklo a Petrohrad z Plzně a Líně u Plzně. Předsedou byl zvolen bratr Vostřák z KK Peklo. Bratr Heller nese největší zásluhu založení Západočeské župy SČK.¹²¹

Župy v Čechách i na Moravě od roku 1940 začaly pořádat svá župní mistrovství. V Čechách se soutěžilo v 100 hdp na jedno dráze a dvou dráze a na Moravě v disciplíně „moravská dorážková“ pro muže.¹²²

„...Do roku 1945 velké změny neprobíhaly. Až v roce 1946 přišli velké organizační změny ve vývoji sportovní kuželkářství v Čechách i na Moravě. Na popud SČK dochází 4. 4. 1946 v Bratislavě ke schůzi zástupců českého i slovenského svazu, na niž byl schválen přípravný výbor Československé asociace kuželkářského sportu. Předsedou byl zvolen Kádler. 12. 10. 1946 byla svolána ustavující valná hromada Československé asociace kuželkářského sportu. Ve správním výboru byly: předseda - Kádner, 1. místopředseda - Bohouš Zach, 2. místopředseda - Arnošt kárný, jednatel - Sprinzel, kapitán - honing ...“¹²³

V roce 1946 došlo k velké změně, na začátku října byla v Praze ustanovena nová celostátní organizace Československá asociace kuželkářského sportu (ČAKS). V této asociaci měli zastoupení jak moravští, tak slovenští kuželkáři. Také byly znovu zařízeny zemské svazy, Svaz českých kuželkářů (SČK) se sídlem v Praze, Svaz moravských kuželkářů (SMK) v Brně a Slovenský amatérský svaz kolkárov (SASK) v Bratislavě, které pak řídily činnost žup ve svém obvodu.¹²⁴

¹¹⁹ Kuželky, roč. 1957, č. 7. článek: Václava Mrňáka.

¹²⁰ Janáček, J. & Holý, P. (2007). *České kuželky (1937 – 2007)*. Praha: Olympia, s. 8.

¹²¹ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 185.

¹²² Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 185.

¹²³ Kuželky, roč. 1957, č. 8, článek: Václava Mrňáka.

¹²⁴ Demetrovič, E., & Čelíkovský, J. (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia, s. 291.

Československá asociace kuželkářského sportu v letech 1946 - 1948 vypsalala a následně pořádal mistrovství v disciplíně 100 hdp na jedno dráze a dvou dráze. V těchto letech i župy pořádala svá mistrovství a to ve stejných disciplínách.¹²⁵

V roce 1948 došlo k zásadním organizačním změnám v československé tělovýchově a sportu, tyto změny se dotýkají i kuželkářského sportu. Došlo k sjednocení tělesné výchovy a sportu v rámci České obce sokolské (ČOS). Kuželkářské kluby se začaly zapojovat do místních sokolských jednot a vytvářeli v nich kuželkářské oddíly. Díky těmto změnám kluby začaly ztrácet svá původní jména a přejímali pojmenování podle jednot. Předsedou kuželkářského ústředí ČOS byl jmenován Jan Sprinzel, organizační pracovník Václav Mrňák, technický vedoucím Honing František a hospodářem Rázek Jaroslav.¹²⁶

Snahou kuželkářského ústředí bylo ustavit kuželkářské odbory ve všech krajích. V roce 1949 byl ustaven kuželkářský odbor v posledním zbývajícím českém kraji a to v Českých Budějovicích a o rok později i ve zbývajícím moravském kraji v Jihlavě.¹²⁷

21. až 24. 6. 1951 se konal 9. sjezd ČOS v Praze, na tomto sjezdu byly vytyčeny nové organizační zásady. Hlavní z těch zásad byla o členství, členství bylo možné jen v jedné jednotě. Na popud této změny došlo k výměně registračních průkazů. V roce 1953 docházelo k rozšíření kuželkářského sportu u nás a to díky vytvoření šesti tělovýchovných center (ROH, Sokol, Školy, Armáda, Rudá hvězda, Pracovní zálohy). Právě tato roztržitost a dvojkolejnost vyvolaly nutnost utvoření dnešní a věrme konečné jednotné organizace tělovýchovné - Československého svazu tělesné výchovy.¹²⁸

V letech 1951 - 1959 se konalo mistrovství pro muže v disciplínách 100 hs a 200 hs na čtyř dráze. Tyto soutěže zařizovaly a organizovaly organizační složky kuželkářského ústředí ČOS, ústřední sekce při SVTVS a ÚV ČSTV. Aby se hráči mohli účastnit toho mistrovství, a to v těchto disciplínách museli absolvovat krajské přebory ve stejných soutěžích. Až v roce 1953 byla vypsána první oficiální soutěž pro ženy na

---

¹²⁵ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 185.

¹²⁶ Janáček, J. & Holý, P. (2007). *České kuželky (1937 – 2007)*. Praha: Olympia, s. 10.

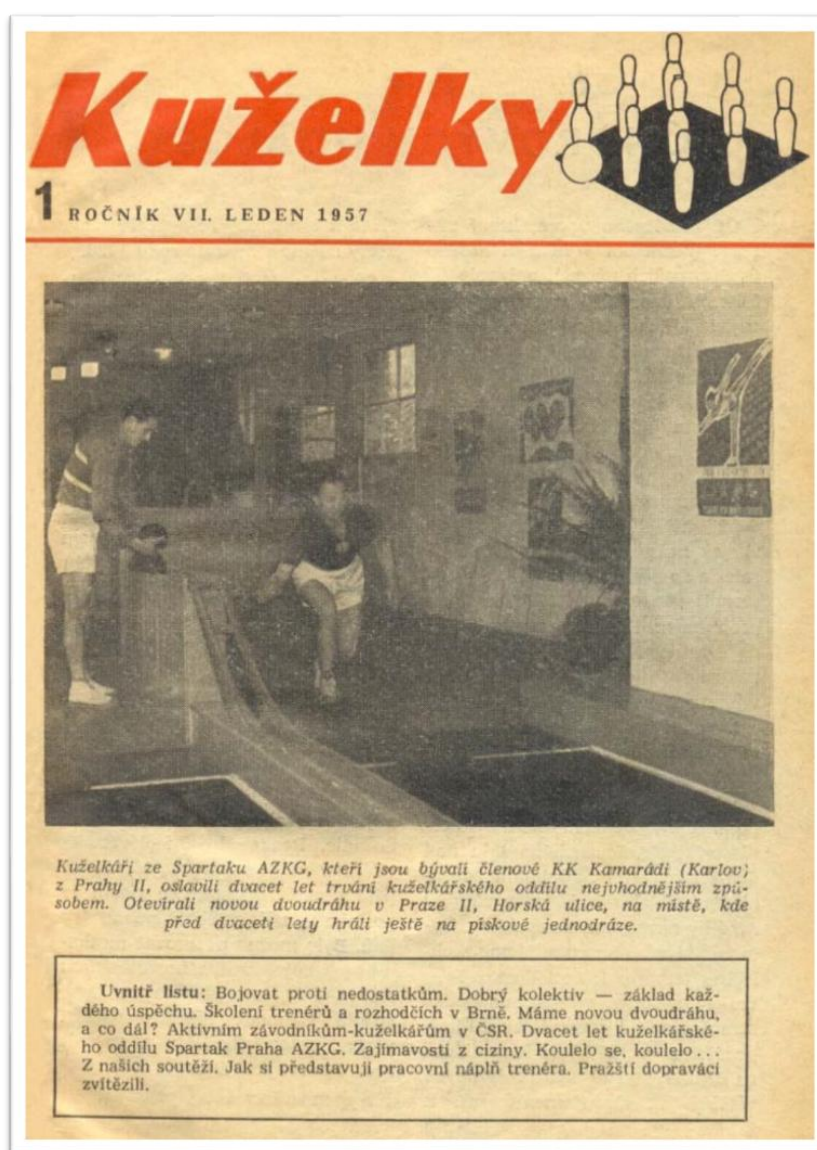
¹²⁷ Kuželky, roč. 1957, č. 8, článek: Václava Mrňáka.

HDP - zkratka, která se používá u kuželkářských, soutěžních kategorií. Hod do plných.

¹²⁸ Janáček, J. & Holý, P. (2007). *České kuželky (1937 – 2007)*. Praha: Olympia, s. 11.

mistrovství a to v disciplíně 100 hs na dvou dráze, a rok později se konala i první mistrovská soutěž pro dorost a to v disciplíně 60 hs.¹²⁹

„...Teprve v soutěžním roce 1955 - 1956 byla zřízena celostátní dlouhodobá soutěž – mistrovství ČSSR (12 družstev) a v roce 1956 - 1957 oblastní soutěž ve 3 skupinách (celkem 34 - 36 družstev) 6členných družstev na 100 hs v časové souběžnosti s krajskými přebory systému každý s každým dvoukolově. Vítězové skupin oblastní soutěže postupovali přímo do mistrovství ČSSR. O účast v oblastní soutěži bojovala krajská přebornická družstva rozdělena do 3 skupin (7+7+6) jednorázově řetězovým způsobem ve dvou startech. Mistrovství ČSSR i oblastní a kvalifikační soutěž řídila ústřední sekce ČSTV...“¹³⁰

Obrázek 27. 1. ročník vydání magazínu kuželky ze 7. ledna 1957. Zdroj: <https://www.kuzelky.cz/>.

¹²⁹ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 186.

¹³⁰ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 187.

V roce 1961 byly vytvořeny 4 skupiny po 10 družstev, systém soutěžení byl jako předtím a to každý s každým dvoukolově. Z každé skupiny vítězové postoupili do tzv. finále, kde bojovali o titul mistra ČSSR. Z každé skupiny 3 - 2 družstva sestoupili do krajského přeboru 1. tř. V 1963 vznikli další dvě vrcholné soutěže, řízené ústřední sekcí.¹³¹

„...I. liga pro 6členná družstva v disciplíně 200 hs (8 družstev 14 startů na 7 čtyř drahách určených ústřední sekcí). Poslední 3 družstva sestupovala do II. ligy.

II. liga pro 6členná družstva v disciplíně 100 hs v systému každý s každým dvoukolově na dvou drahách. Účastníci závodili ve 3 skupinách (A - 12, B - 10, C - 10 družstev) Vítězové skupin postupují do I. ligy přímo. Také krajská přebornická družstva postupují do II. ligy přímo...“¹³²

V roce 1963 - 1964 proběhly menší úpravy v ligových soutěžích, například v II. liga skupina B se rozrostla z 10 na 12. Začal se hrát i krajský přebor pro ženy v disciplíně 6členná družstva systémem každý s každým dvoukolově nebo jednorázově na více startů. Od roku 1955 probíhala soutěž i u dorostu chlapců a od roku 1958 dívek. Dorost hrál na 3členná družstva v disciplíně 60 hs dvoukolově každý s každým.¹³³

Výkonnostní úroveň našich závodníků mužů i žen měla vzestupnou tendenci, to nám potvrzují výsledky z mistrovství světa, které je pořádáno od roku 1953 a výsledky z Evropského poháru pořádáno od roku 1964.¹³⁴

„...Vítězné družstvo III. ročníku Evropského poháru: Stanislav Kučera (862), Jaroslav Šimůnek (841), Emrich Mihál (874), Václav Šavlík (892), Lumír větrák (897)František Prejsler (886).

Vítězné družstvo mistrovství světa 1962: Jaroslav Šimůnek (886), Emrich Mihál (874), Miroslav Kočárek (913), Lumír Vostřál (856), Václav Šavlík (852), František Prejsler (878)...“¹³⁵

V roce 1957 bylo pořádáno III. mistrovství světa, které probíhalo ve Vídni, z toho mistrovství máme první úspěchy, František Prejsler nám přivezl první stříbrnou medaili a to s výsledkem (886). A Jaroslav Šimůnek přivezl bronzovou medaili s výsledkem (866). Z V. mistrovství světa v roce 1962 nám opět František Prejsler přivezl stříbrnou medaili, ale to nebyl jediný úspěch z tohoto mistrovství, naše ženy

¹³¹ Demetrovič, E., & Čelíkovský, J. (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia, s. 291.

¹³² Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 187.

¹³³ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 187.

¹³⁴ Demetrovič, E., & Čelíkovský, J. (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia, s. 291.

¹³⁵ Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia, s. 188.

obsadily 3 místo v kategorii 6členná družstva a Vlasta Šindlerová získala historicky první zlatou medaili pro ČR v kategorii jednotlivci.¹³⁶

Po vzniku samostatné České republiky a to 18. 4. 1993, byl ustanoven Českomoravský kuželkářský svaz. Díky tomu v následujícím roce ukončily svou činnost Český kuželkářský svaz a Moravskoslezský kuželkářský svaz. V roce 1997 vznikla samostatná česká bowlingová asociace, proto v roce 2001 došlo k reorganizaci, vrcholným orgánem se stala Česká kuželkářská a bowlingová federace v čele s prezidentem Vladimírem Tlamkou následně Zdeňkem Jarošem, nyní Jiřím Janáčkem. Kuželkářský sport je ní řízen Českou kuželkářskou asociací (ČKA) a bowling Česká bowlingová asociace (ČBA).¹³⁷

Obrázek 28. Tři prezidenti po svém zvolení v roce 2001 Zleva: Zdeněk Jaroš (prezident ČKA), Vladimír Tlamka (prezident ČKBF), Michal Zvěřina (prezident ČBA).

Zdroj: <https://www.kuzelky.cz/>.

První organizovaný bowling v České republice vznikl na podzim roku 1997 na doporučení České kuželkářské asociace (ČKA). Organizace, která zastřešovala bowling, se dříve jmenovala Bowlingová sekce ČKA, později se název změnil na nynější název Česká bowlingová asociace. ČBA je sdružena společně s kuželkářskou asociací ČKA v zastřešující ČKBF (Česká kuželkářská a bowlingová federace). V roce, kdy vznikla první bowlingová asociace 1997, bylo zaevidováno pouze prvních 39 hráčů, dnes je zaregistrováno přes čtyři tisíce.¹³⁸

¹³⁶ Demetrovič, E., & Čelikovský, J. (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia, s. 291.

¹³⁷ Janáček, J. & Holý, P. (2007). *České kuželky (1937 – 2007)*. Praha: Olympia, s. 13.

¹³⁸ <https://www.czechbowling.cz/>

Obrázek 29. Logo české bowlingové asociace. Zdroj: <https://www.czechbowli.cz/>.

7.1 Mistři České republiky v bowlingu

Nejdůležitější a nejprestižnější turnaj u nás je mistrovství České republiky v různých kategoriích, v přiloženém grafu je velmi dobře vidět, jak rostla popularita bowlingu. V roce 1997 byly pouze dvě kategorie a to jednotlivci muži a ženy, kategorie se postupem let rozrůstaly, v dnešní době máme kategorií už mnoho, v roce 2014 bylo 21 kategorií.¹³⁹

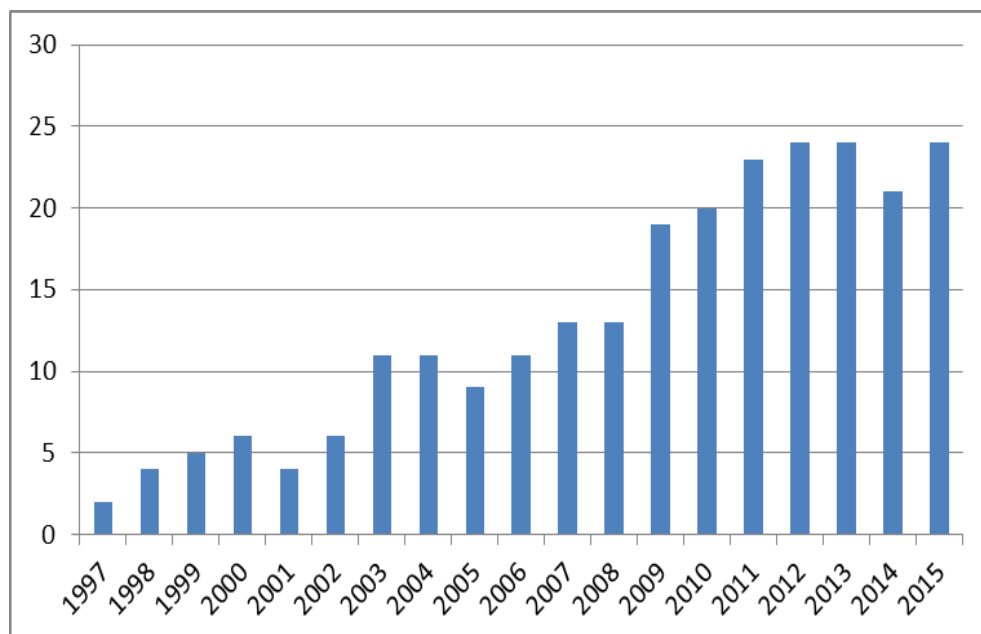
V roce 1997 se v bowlingovém centru v Náchodě pořádalo první mistrovství České republiky pořádané bowlingovou asociací. Prvním mistrem České republiky byl hráč z klubu Děčín Vladimír Trčka starší. První mistryní byla hráčka ze stejného klubu Irena Kolářová.¹⁴⁰

Od roku 1998 byly přidány další dvě kategorie, dvojice muži a dvojice ženy. V roce 1999 byla přidána další kategorie a to družstva, prozatím pouze smíšená. O rok později v roce 2000 družstva smíšená rozdělili na družstva ženy a družstva muži. V roce 2001 a 2002 se žádné změny nekonaly. Až v roce 2003 přibýly další kategorie a to dvojice mix, junioři 7 - 9 let, junioři 10 - 12 let, junioři 13 - 15 let, junioři 16 - 18 let. V roce 2004 žádné změny neproběhly. O rok později v roce 2005 byly zrušeny kategorie junioři pro nedostatek hráčů, ale byly přidány kategorie senioři muži a senioři ženy. V roce 2006 žádné změny neproběhly. Zato v roce 2007 přibýly junioři do 15 let muži i ženy, kadeti muži i ženy. 2008 nebyly žádné změny. V roce 2009 byly opět připsány kategorie juniorů muži a ženy do 9 let, muži a ženy do 12 let, muži a ženy do 15 let, muži a ženy do 18 let. V roce 2010 přibýla pouze jedna kategorie a to družstva junioři bez rozlišení. Až o rok později a to v roce 2011 přibýly kategorie seniorů,

¹³⁹ <https://www.cba.cz/>

¹⁴⁰ Dle ústního sdělení – Jiří Uhlíř – profesionální hráč, trenér.

kategorie rovnou odpovídaly rozlišení jako na ME či na MS. A to senior 50 - 57 muži a ženy, senior 58 - 64 muži a ženy, senior nad 65 muži a ženy. V letech 2012 a 2013 se kategorie neměnily. V roce 2014 přibyla pouze jedna kategorie a to družstva senioři bez rozlišení.¹⁴¹

Graf 1. Růst počtu kategorií na mistrovství ČR od roku 1997 do současnosti.
Zdroj: http://www.czechbowling.cz/mistri_cr/.

¹⁴¹ <https://www.cba.cz/>

Tabulka s Vítězi mistrovství České republiky od roku 1997 po současnost v hlavních kategoriích - ženy, muži.

- Rok - Kategorie	Ženy	Muži
1997	Irena Kolářová	Vladimír Trčka
1998	Martina Beková	Ivo Bilinec
1999	Táňa Fišerová	Vladimír Hůbst
2000	Kateřina Mazáčová	Jaroslav Vobořil
2001	Zuzana Kyralová	Jaroslav Pleticha
2002	Kateřina Šrámková	Tomáš Kučírek
2003	Jana Lébrová	Karel Kutina
2004	Jana Marešová	Jiří Uhlíř
2005	Dana Hanušová	Jan Spáčil
2006	Jana Marešová	Martin Šefl
2007	Sylva Šlechtová	Pavel Čermák
2008	Věra Mašatová	Jan Spáčil
2009	Petra Brzicová	Jan Spáčil
2010	Kateřina Beštová	Petr Holubčák
2011	Věra Mašatová	Jan Macek
2012	Sylva Šlechtová	Jan Macek
2013	Jana Lébrová	Michal Včeliš
2014	Kateřina Beštová	Lukáš Homola
2015	Petra Hanzalovská	Marek Talpa

Tabulka 1. Tabulka vítězů od roku 1997 po současnost, žen a mužů.

Zdroj: http://www.czechbowling.cz/mistri_cr/.

7.2 Mezinárodní styky v bowlingu

Od roku 1999 se čeští hráči začali zapojovat do mezistátních turnajů, mezi první takovátou utkání patřil souboj s polskými hráči. Až v roce 2003 se začala Česká bowlingová asociace podílet na výběrů reprezentantů na mezinárodní utkání. Ale jelikož se Česká bowlingová asociace nepodílela na výběru ani na účasti mistrovství světa v roce 2003 v Malajsii, pani Jana Lébrová se na toto mistrovství vydala sama na vlastní pěst. Žádný veliký úspěch nepřivezla, ale přivezla si mnoho zkušeností a můžeme o ní

říct, že byla prvním a jediným reprezentantem na MS.¹⁴² Na dalších ME a MS se Česká republika začala účastnit pravidelně v kategoriích junioři, kadeti, muži, ženy, ale i senioři.

První oficiální účast českých hráčů na mistrovství Evropy proběhla v roce 2003 ve Vídni. Kam Česká bowlingová asociace posla dva reprezentanty, a to Karla Kutinu a Janu Lébrovou. Karel Kutina se po třech hracích dnech umístil na krásném 26. místě s průměrem 190, Jana Lébrová na tom nebyla o nic hůře, skončila na 32. místě s průměrem 167.¹⁴³ Další oficiální výprava proběhla v roce 2004 a to na mistrovství Evropy do Turecka, kam Česká bowlingová asociace vyslala pouze jednoho hráče, a to Jiřího Uhlíře z Tábora, nevedl si vůbec špatně, přesto nakonec skončil na 29. místě s průměrem 179.¹⁴⁴ V roce 2005 se Česká republika oficiálně účastnila i Mistrovství Evropy seniorů, které se konalo v Belgii, za nás startoval Zdeněk Navrátil, Jiří Kubát, Petr Šenkapoul, Jiří Hájek a Antonín Nosek, který si vedl nejlépe s průměrem 190, skončil na 47 místě.¹⁴⁵ V roce 2005 bylo pořádáno Mistrovství světa v Německu, kam Česká bowlingová asociace vyslala své dva zástupce a to Jana Spáčila a Danu Hanušovou. Mistrovství probíhalo v Boblingenu na herně o 22 drahách a účastnilo se 39 zemí. Dana Hanušová se umístila na 28. místě a Jan Spáčil o něco lépe na 22 místě.

Historicky prvního Mistrovství světa junioru a kadetů do 23 let se Česká republika účastnila v roce 2006 v červenci v Německém Berlíně, pod názvem Bowling World Youth Championships 2006. Trenér mládeže Jiří Uhlíř sebou vezl reprezentační výběr v sestavě o čtyř dívek a čtyř chlapců, Monika Hudcová, Věra Mašatová, Jitka Nosková, Pavla Nováčková a z chlapců Petr Kabrhel, Vojtěch Sádlik, Filip Kubín, Jakub Varadi.¹⁴⁶

---

¹⁴² Dle ústního sdělení - Jana Lébrová - profesionální hráčka.

¹⁴³ Dle ústního sdělení - Jana Lébrová - profesionální hráčka.

¹⁴⁴ Dle ústního sdělení - Jiří Uhlíř - profesionální hráč, reprezentant, trenér.

¹⁴⁵ Dle ústního sdělení - Antonín Nosek - reprezentant v kategorii senior, majitel bowlingového centra Zličín, Dle ústního sdělení - Zdeněk Navrátil - Vítěz Mistrovství Evropy v roce 2009 v kategorii senior masters.

¹⁴⁶ Dle ústního sdělení - Jiří Marval - tajemník a jednatel ČBA.

Obrázek 30. Berlín 2006, juniorský, český, reprezentační tým. Zleva nahoře: Jakub Varadi, Filip Kubín. Zleva dole: Pavla Nováčková, Jitka Nosková, Monika Hudcová, Věra Mašatová, Vojtěch Sádlik. Zdroj: Osobní archiv autorky.

V roce 2009 se v České republice historicky poprvé konalo mistrovství Evropy a to v kategorii senior. Mistrovství se účastnilo více jak 800 hráčů ze všech evropských zemí. Bez příslušné publicity (což bylo ku prospěchu věci) vzniklo v roce 2008 občanské sdružení ESBC CZ o. s. jehož posláním bylo mimo jiné zajištění pořadatelství ME seniorů 2009 v České republice. Organizační výbor, který se poté konstitoval, vzápětí zahájil aktivity potřebné ke schválení příslušných dokumentů šampionátu presidiem ESBC, které proběhlo během jeho zasedání v Praze 4. - 6. 4. 2008. Během této návštěvy proběhla prohlídka bowlingových center, na kterých se toto Mistrovství odehrávalo (bowling Zličín, Bowlingzone, Ústí nad Labem - Krásné Březno, Plzeň - Fantasy), ubytovacích zařízení. Proběhla řada velmi tvrdých jednání včetně rozpočtu organizačního zabezpečení šampionátu. Na dalším meetengu ESBC v průběhu předešlého šampionátu ve francouzském Natnes byla definitivně schválena pravidla a přiděleno pořadatelství ME v ČR.¹⁴⁷ Historický moment českého bowlingu Jan Fleischmann se stal seniorským Mistrem Evropy v hlavní kategorii, do finále Masters postupoval z 2. Místa se ztrátou 50 bodů na prvního Dominigua De Nolfu z Belgie. Oba hráči hráli v kategorii Masters skvěle, a to v posledním zápase šli proti sobě s tím, kdo vyhraje, ten se stane Mistrem Evropy. Jan Fleischmann dokonale využil domácího

¹⁴⁷ Dle ústního sdělení - Zdeněk Navrátil - Vítěz Mistrovství Evropy v roce 2009 v kategorii senior masters.

prostředí a nekompromisně Belgičana v poslední hře porazil, a získal tak pro Českou republiku první zlatou medaili. Stejně se dařilo i Slovenské republice, která zásluhou Jána Debnára získala v kategorii B Masters zlatou medaili. Rozdělení kategorií: A byla pro hráče 50 - 56, kategorie B 57 - 65 a pro hráče na 65 kategorie C.¹⁴⁸

Obrázek 31. Vítěz kategorie Masters Z ME seniorů 2009 - český reprezentant Jan Fleischmann. Zdroj: <http://www.bowling.estranky.cz/clanky/cba/me-senioru-2009.html>.

Další mezinárodní úspěch České republiky přivezl z MS ve Vídni v roce 2010 také Pan Jan Flaišman z kategorie senior.

Další historický úspěch vybojoval pro ČR olomoucký odchovanec Marek Talpa, z juniorského ME šampionátu v Dánsku 2012 si přivezl bronzovou medaili. Marek vyhrál kvalifikaci a soupeřem v semifinálovém play-off mu byl norský hráč Øyvind Kulseng. Marek podlehl svému soupeři v poměru 228 - 168, a skončil tak na děleném 3. místě společně s Nizozemcem Jeroenem van Geelem. Mistrem Evropy se pak stal právě Markův přemožitel Øyvind Kulseng, který ve finále porazil Alexandera Mínenka z Ruska v poměru 222 - 171.¹⁴⁹ Česká republika se od roku 2002 začala účastnit i AMF světového poháru.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Dle ústního sdělení - Karel Kutina - reprezentační hráč.

¹⁴⁹ Dle ústního sdělení - Marek Talpa - juniorský reprezentační hráč, Dle osobního sdělení - Jakub Varadi - profesionální hráč, reprezentant a trenér kadetů.

¹⁵⁰ [https://www.czechbowling.cz./](https://www.czechbowling.cz/)

7.3 Historie největších turnajů v ČR

Samozřejmě mezi největší a nejprestižnější turnaje u nás patří mistrovství České republiky, které je pořádáno českou bowlingovou asociací již od roku 1997 a to každý rok.¹⁵¹

Od roku 2003 se i na území České republiky pořádá mezinárodní turnaj pod názvem Czech Open.¹⁵²

Jeden z největších turnajů v České republice je turnaj Prestige, který slouží jako kvalifikační turnaj na mistrovství České republiky. Tento turnaj je pořádán od roku 2004 a to hlavně kvůli spravedlnosti kvalifikaci na mistrovství Evropy či světa. Turnaj je měsíčník, ale herny kde se turnaj odehrává, se pravidelně střídají, Praha - Zličín, Pardubice - Bowlingzone, Olomouc - Bowland Šantovka, a to proto, aby měli hráči po celé České republice stejné možnosti splnit si kvalifikaci.¹⁵³

Mezi nejoblíbenější turnaj v ČR patří Magic, který se u nás poprvé odehrál roku 1999 a po celou jeho historii se hraje na jedné herně Zličín v Praze. Tento turnaj se hraje po celý rok jednou za měsíc a to třetí víkend v měsíci. Turnaj se skládá z třech hracích dnů, kdy všechny tři dny obsahují kvalifikační kola po čtyřech hrách na jedné dráze s jedním spoluhráčem. Dráhu ani spoluhráče si nelze vybrat, před začátkem rundy si každý hráč losuje dráhu, kde bude hrát své kvalifikační kolo. Poslední hrací den se dopoledne hraje ještě poslední kvalifikační kolo, ale v poledních hodinách je již rozhodnuto o nejlepších hráčích, kteří postupují do semifinále. Do semifinále postupuje nejlepších 48 hráčů, hraje se na dvě rundy, zde už se dráhy nelosují, ale od nejlepšího hráče si vybírají v, jaké rundě chtějí hrát a na jaké dráze. Většinou si hráči vybírají první rundu, aby byly dráhy čerstvě namazány a, nevybírají si krajní dráhy. Do finále postupuje pouze 24 nejlepších hráčů ze semifinále, kde odehráli znovu čtyři hry od nuly. Ten z hráčů, který má nejlepší výsledek ze čtyř her ve finále, se stává vítězem. Jelikož tento turnaj není dělen na kategorie, jako je muž, žena junior atd., připisují se některým hráčům hendicepové kuželky. A to proto, aby měli šanci mezi profesionály i amatéry, ženy a děti. Hendicep je od jedné kuželky na jednu hru až po 21 pro úplného amatéra, plus 8 pro ženy, takže největší hendikep, který je možno získat na tomto turnaji je 29 kuželek na jednu hru. Bowlingové centrum Zličín patří mezi nejlepší herny u nás, můžou se pochlubit dvanácti moderními AMF dráhami. Jako nejproduktivnější hráč

---

¹⁵¹ <https://www.cba.cz/>

¹⁵² Dle ústního sdělení - Jiří Marval - tajemník ČBA.

¹⁵³ <https://www.cba.cz/>

v tomto turnaji je Karel Kutina se sedmnácti vítězstvími v tomto turnaji. Ale na paty mu šlape mladý Jaroslav Lorenc s šestnácti vítězstvími, nutno podotknou, že jeho první vítězství bylo až v roce 2009, na rozdíl od pana Kutiny, který poprvé vyhrál již v roce 2003. Na třetím místě se drží Pavel Čermák s osmi vítězstvími, který hraje na domácí půdě. Dále Jiří Hindrák se sedmi, jun. Lukáš Homola se sedmi, Václav Postránecký, Antonín Nosek s šesti vítězstvími majitel herny.¹⁵⁴

Mezi další velmi oblíbený turnaj v České republice patřil určitě turnaj Prague. Turnaj byl pořádán na stejné herně jako turnaj Magic. Byl to také turnaj pořádáný jednou měsíčně, ale hrával se první víkend v měsíci. Jediný rozdíl mezi těmito turnaji byl, že turnaj Prague se hrál formou hry amerika. V roce 2011 byl tento turnaj přejmenován na Ebonite tour.¹⁵⁵

Vedle těchto velkých turnajů jednotlivců se u nás ještě hraje velmi oblíbená hra Bowlingová liga, která je určena družstvům.¹⁵⁶ Na celostátní úrovni se hraje extraliga mužů a žen, tedy nejvyšší soutěž, dále 1. liga a divize. Následně jsou v hierarchii 1. až 3. regionální bowlingová liga a případně též ještě místní bowlingová liga.¹⁵⁷ Počet regionálních a místních lig závisí na počtu celků z dané oblasti, které se soutěží chtějí účastnit. Mezi ligami je možný do soutěže vyšší i sestup směrem opačným. Junioři 1. nebo 2. ligu.¹⁵⁸

Pro rekreační hráče bowlingu je určena Amatérská bowlingová liga. Soutěž je rozdělena na několik výkonnostních stupňů (1. liga, 2. liga, 3. liga, přebory a divize) a hraje se vždy jedno pololetí. Po jarním kole je soutěž uzavřena a následujícího půl roku se hraje podzimní kolo, které je opět samostatnou soutěží.¹⁵⁹ Družstva hrají své zápasy pouze v regionu, z něhož pocházejí. Na závěr sezóny se pak nejlepší utkávají v mistrovství jednotlivců a družstev.¹⁶⁰

---

¹⁵⁴ <https://www.mbc.cz/>

¹⁵⁵ Dle ústního sdělení - Karel Kutina – reprezentační, profesionální hráč.

¹⁵⁶ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 203.

¹⁵⁷ Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 205.

¹⁵⁸ Bowlingová liga, Praha: Česká bowlingová asociace, <https://www.cba.cz>.

¹⁵⁹ Základní propozice České Amatérské Bowlingové ligy, Amatérská bowlingová liga, <https://www.cba.cz>.

¹⁶⁰ Kutina, K. *Základní propozice České Amatérské Bowlingové ligy*, Praha: Silver Lane Production, <https://www.cba.cz>.

7.4 Historie českých perfect game 300

Perfect game je označení pro hru, v níž hráč dosáhne nejvyšší možný bodový zisk 300 tzv. bodů. To znamená, že v každém framu musí hodit strike.¹⁶¹ Prvním hráčem, kterému se to v soutěžním zápase na území České republiky povedlo, byl Silvester Gyertyák v březnu 2003. Bohužel to nebyl český občan. Všechny Perfekt games v České republice byly zahrány s excentrickými koulemi. V rovinném bowlingu nikdo Perfect game ještě na oficiálních akcích nedosáhl.¹⁶²

Historie českých „perfekt game“ je pestrá, ale úplně první 300 byla hozena až v roce 2004 a to dvaceti sedmiletým hráčem Martinem Jarůškem. Aby to nebylo tak jednoduché, tak tento úspěch má na svědomí neslyšící muž. Podařilo se mu hodit jako prvnímu 300 na turnaji a to dne 22. 12. 2004, aby tento výsledek byl oficiální, musí být vždy odehrán na turnaji. Pan Martin v rozhovoru pro článek čba řekl: „...*Nikdy předtím se mi tento výsledek nepodařilo odehrát, doma při tréninku ani na žádném turnaji na jedné dráze, až teď na turnaji pořádaným asociací Grand Prix ČBA, kde se celý turnaj hrál americkou...*“¹⁶³ Martina přivedl k tomuto sportu jeho kamarád v roce 1996, kdy začal chodit trénovat 1x týdně na hernu „na Ovčíně“. V únoru 2002 začal poprvé zkoušet hrát rotačně s excentrickou koulí. Mezi Martinovo další úspěchy patří 7. místo z mezinárodního turnaje neslyšících v Dánsku. Další prvenství s „Perfect game“ bylo připsáno ženě. To se povedlo Věře Mašatové z Plzně na turnaji Magic, který se hrál v bowlingovém centru Zličín. Další dámské prvenství je připsáno Janě Lébrové, která hodila jako první žena „perfekt game“ v ABL na mistrovství regionu Jižní Morava. Tímto výsledkem z roku 2010 si vysloužila zápis do „perfekt game 300 VIB platinového klubu“. Mezi další prvenství určitě patří úspěch Jana Čepeláka, kterému se podařilo zazářit s výsledkem „perfekt game“ na mistrovství Evropy ve Francii v roce 2010, ale zdaleka to nebyla jeho první perfekt game,¹⁶⁴ jak sám Jan Čepelák řekl: „...*,Když mi bylo patnáct let, což bylo v roce 2007, jsem hodil svou první perfekt game na Slovakia open...*“¹⁶⁵

---

¹⁶¹ Bowling Lingo, Professional Bowlers Association, (anglicky)

¹⁶² Český bowling (31. října 2011). Praha: Česká televize, 2011-10-31.

¹⁶³ <https://www.cba.cz/>

¹⁶⁴ <https://www.cba.cz/>

¹⁶⁵ <https://www.benediktmost.cz/>

7.5 Bowlingová centra v České republice a jejich vývoj

V České republice byly stavěny první bowlingové hery se dvěma drahami. Mezi úplně první bowlingové dráhy v České republice patří herna v Praze v hotelu Corinthia dříve nazývaném Forum. Tato herna byla otevřena již v roce 1993. Vracení koulí, zapisování výsledků bylo automatické, pouze stavění kuželek fungovalo provázkovým systémem. V některých hernách jsou tyto modely stále ještě k vidění. Další bowlingové centrum bylo postaveno v Děčíně, které bylo slavnostně otevřeno v roce 1994. Netrvalo dlouho a další herna byla postavena v Náchodě a to v roce 1995. Hery v Děčíně a Náchodě se daly považovat za první opravdové bowlingové centra. Zde vznikly, v roce 1997, dva první bowlingové kluby.

Hery se šířily velkou rychlostí po celé České republice, hery začaly stavět kvalitnější, modernější a hlavně větší. Mezi první velkou bowlingovou hernu patří bowlingové centrum Duo, které se nachází v Praze v hotelu Duo. Není to jejich jediné prvenství, byla to i první herna v České republice, která vlastnila mazací stroj. Byla to nejvyhledávanější herna v celé České republice, proto tam byl i první bowlingový trenér a první vrtač bowlingových koulí.¹⁶⁶

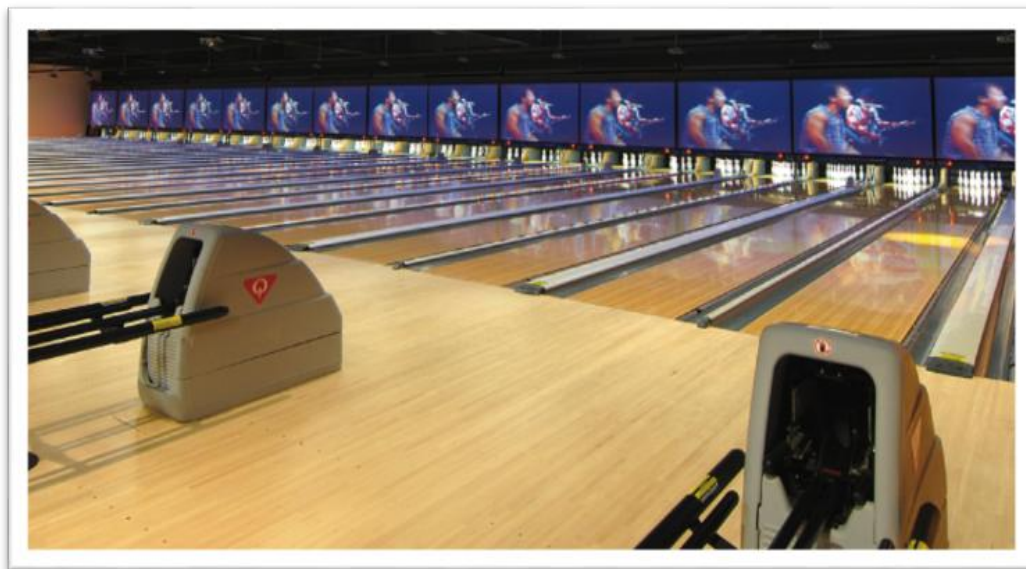
V Jižních Čechách byla postavena první bowlingová herna v městě Tábor a to už v roce 1995. Herna Slovan se dvěma drahami a kuželkami na provázcích. V Českých Budějovicích bylo otevřeno první bowlingové centrum na sídlišti Šumava. Herna pod názvem Jiskra je stále plně funkční a v provozu. Dnes je tato herna považována pouze za komerční, při dnešních požadavcích asociace ji nelze zařadit mezi hery sportovní.¹⁶⁷

V České republice mezi největší a nejmodernější bowlingové centrum patří Bowland Šantovka v Olomouci, kde mají hernu s osmnácti nejmodernějšími drahami. Historie sahá do roku 2000, kdy jsme se při rekonstrukci prostor na třídě Svobody rozhodli k vybudování 4 bowlingových drah v Atlantu. Bowling se stal velmi populární zábavou především mezi mládeží, ale zejména se v tomto období začala intenzivně rozvíjet oblast sportovního bowlingu. To nás přivedlo k myšlence na vybudování modernější a větší bowlingové hery, kterou jsme v roce 2002 postavili ve stejném objektu a začali provozovat pod názvem Bowland. V rámci sportovního i komerčního bowlingu jsme začali sbírat velké úspěchy a proto jsme neváhali a v roce 2005 jsme dobudovali další 4 dráhy a stali jsme se tak s 12. dráhovým centrem jedním z nejúspěšnějších v rámci České republiky. S postupujícím časem jsme začali vnímat

¹⁶⁶ Dle ústního sdělení - Karel Vopička - prezident ČBA.

¹⁶⁷ Dle ústního sdělení – Jiří Uhlíř – profesionální hráč, trenér.

potřebu novějších a modernějších technologií, proto jsme se rozhodli k výstavbě nového centra v Galerii Šantovka, které je s 18. bowlingovými dráhami nejmodernějším centrem současné doby v rámci střední Evropy.¹⁶⁸

Obrázek 32. Bowlingové centrum Bowling Šantovka Olomouc. Zdroj: <http://www.qubicaamf.cz/>.

Druhá takto veliká herna stojí v Pardubicích pod názvem Bowlingzone, dříve nazývaná Bowling Luka, herna byla slavnostně otevřena v roce 2007 a to jako nejmodernější herna v ČR. Majitel. Největší akce pořádaná na herně Bowlingzone proběhla v roce 2009, kdy se v České republice odehrálo Mistrovství Evropy seniorů. Každoročně se zde pořádají dva velké turnaje Prestige a minimálně dvě finále MČR.¹⁶⁹ Mezi nejnavštěvovanější herna v rámci turnajů však patří herna Zličín, která se pyšní dvanácti moderními dráhami v Praze Stodůlky.¹⁷⁰ Herna leží v obchodním centru Metropole Zličín, slavnostně otevřena byla již v létě 2004, mezi její přednosti nepatřila pouze její velikost, ale v té době nejmodernější mazací stoj značky AMF v České republice, který zvládl namazat jednu dráhu v rekordním čase, a bylo možné naprogramovat spousty mazacích modelů, jak pro trénink, tak na turnaj.¹⁷¹

---

¹⁶⁸ <https://www.bowland-center.cz/>

¹⁶⁹ Dle ústního sdělení - Mgr. Adam Vondráček - nynější majitel bowlingového centra.

¹⁷⁰ Dle ústního sdělení - Karel Vopička - prezident české bowlingové asociace.

¹⁷¹ Dle ústního sdělení - Antonín Nosek - profesionální hráč (senior), majitel bowlingového centra Zličín.

8 Závěr

Bowling od svého vzniku prošel celou řadou velkých změn. Přesunul se z venkovních hřišť do hal, z odlehlých hal do nákupních center. Největším vývojem prošly bowlingové dráhy, změnil se jejich povrch, upravily a sjednotily se parametry pro délku a šířku dráhy, ale především největší vývoj prodělaly stavěče kuželek. Z ručního stavění kuželek (chlapci tzv. „pinboys“) přes E-telefony a provázkové stavěče až po dnešní automatické. Ale i přesto velkým vývojem neprošly pouze dráhy, ale i vybavení hráčů, bowlingové boty, tašky a především koule.

Díky tomu, že tento sport je určen pro širokou veřejnost lidí, není materiálně, tudíž ani finančně náročný a může ho hrát téměř každý. Bowling jako sport si vyzkoušel snad skoro každý jedinec. Tuto hru může hrát každé pohlaví, dokonce i jakákoli věková kategorie, na rozdíl třeba od hokeje, fotbalu, volejbalu a spousty dalších sportů, které jsou určeny například převážně jen pro muže a zdatné jedince. Proto se tento sport stal velmi oblíbeným, jak ve světě, tak i nás a s postupem času stává stále oblíbenějším. Pro jeho jednoduchost a oblíbenost v České republice začala růst v devadesátých letech bowlingová centra, a to doslova jako houby po dešti.

Za nejurodnější léta v bowlingu se považuje druhá polovina devadesátých let, kdy rapidně stoupl počet registrovaných hráčů v České Bowlingové Asociaci. V těchto letech se k nám začaly dostávat zahraniční způsoby, metody tréninku a trenéři, mnoho hráčů se začínalo učit hrát excentrický bowling. Díky těmto novým metodám a tréninkům se čeští hráči začali angažovat i na turnajích na mezinárodní úrovni.

Bowling v České republice nemá dlouhou tradici, přesto zde nalezneme ohromné množství bowlingových center, mnoho proškolených trenérů, ale především výborné hráče, kteří se pravidelně od nového století účastní mistrovství Evropy i světa. Důkazem je zlatá medaile z mistrovství světa seniorů a bronzová medaile z mistrovství Evropy juniorů. Věřme, že i tyto úspěchy budou motivovat děti, potažmo rodiče, aby zvolili tento sport jako výplň svého volného času. Ano, volného času, protože bowling nikdy nebyl sportem, kterým by se dalo v naší zemi vydělávat. Ve světě je bowling o mnoho více vnímán jako sport na profesionální úrovni, a proto se s ním dobře dá i živit. Především v USA se hrají i několikadenní prestižní turnaje s obrovskou hráčskou účastí, jako je například PBA.

Je s podivem, že bowling doposud není olympijským sportem. Nicméně byl navržen jako ukázkový sport na OH v Rio de Janeiro v roce 2016. Bohužel nakonec

byly vybrány jiné sporty. O to více bylo potěšující zprávou, že se o účast světová bowlingová asociace pokouší znovu, a to na OH 2020 v Tokiu. Do zúženého výběru sportů, které usilují o zařazení do programu na olympijských her v Tokiu v roce 2020 se vedle favorizovaného baseballu a softballu dostaly také bowling, karate, sportovní lezení, squash, bojové umění wu – šu, surfing a inline bruslení. Organizátoři vybírali ze žádostí 26 sportovních svazů. Do tohoto výběru se nedostalo například sumo, florbal, šachy, orientační běh či americký fotbal. Organizátoři Olympijských her 2020 chtějí prosadit sporty, které jsou v Japonsku populární, a právě bowling mezi špici těchto vybraných sportů patří.

Tímto bych ráda poděkovala všem funkcionářům, zakladatelům a trenérům, kteří mi dovolili nahlédnout do osobních archivů. Také těm, kteří mi poskytli rozhovory a byli mi ochotni věnovat svůj čas. Tato bakalářská práce mě obohatila o spousty zajímavých informací. Pevně doufám, že vytvoření této práce jsem pomohla sjednotit ucelenou historii bowlingu vůbec.

Seznam zkratek

ABC - Young American Bowling Alliance
AČSK - Asociace Československého sportu kuželkářského
AMF - Značka bowlingových drah
CBI - Confederazione Boccistica Internazionale
CBI - Confederazione Boccistica Internazionale
CEP - Confédération Européene de Pétanque (Evropské sdružení)
CMSB - Confédération Mondiale des Sports de Boules
CMSB - Confédération Mondiale des Sports de Boules
CMSM - Confédération Mondiale des Sports de Boules
CP - ISRA - Cerebral Palsy International Sport and Recreational Association
ČBA - Česká Bowlingová Asociace
ČKA - Česká Kuželkářská asociace
ČKBF - Česká Kuželkářská a bowlingová Federace
ČOS - Česká obec sokolská
ČSR - Československá republika
ČSSR - Československá socialistická republika
ČSTV - Československý svaz tělesné výchovy
ČSTV - Český svaz tělesné výchovy
EBA - European Bowl Association
FIB - Fédération Internationale de Boules
FIPJP - International federation petanque
FIQ - Fédération Internationale des Quilleurs
HDP - Hod do plných
IBB - International Bowling Board
IOC - Mezinárodní olympijský výbor
IPC - International Paralympic Committee
IWGA - International World Games Association
IWGA - International World Games Association
KK - kuželkářský klub
MS - Mistrovství světa
PBA - Professionals Bowlers Association
ROH - Revoluční odborové hnutí
SASK - Slovenský amatérský svaz Kolkárov
SČK - Svaz českých kuželkářů
SMK - Svaz moravskoslezských kuželkářů
SVTVS - Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport
USA - United States of America (Spojené státy americké)
USBC - United States Bowling Congress
ÚV - Ústřední výbor
UZPS - Unie zdravotně postižených sportovců
WIBC - Women's International Bowling Congress (Ženská Mezinárodní Bowlingový Kongres)
WNBA - World Ninepins and Bowling Associations
WTBA - World Tenpins Bowling Asociacion (Světová Bowlingová Asociace)

Literatura

- Bosák, E. (1969). *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. Praha: Olympia.
- Čáslavská, E. (1995). *Management v tělesné výchově a sportu*. Praha: Karolinum.
- Demetrovič, E., & Čelikovský, J. (1988). *Encyklopedie tělesné kultury*. Praha: Olympia
- John, J., & Nosek, A. (2001). *Bowling a kuželky: popis prostředí, technika, vybavení, pravidla*. Praha: Grada.
- Jowdy, J. (2005). *Technika bowlingu pro maximální skóre*. Praha: Talpress. [z anglického originálu přeložila Bělecká, K.].
- Jowdy, J. (2009). *Bowling execution*. Champaign, IL: Human Kinetics
- Jančálek, J., & Holý, P. (2006). *Almanach České kuželky 1937 – 2007*. Praha: Olympia
- Miller, M. (2012). *American's greatest indoor pastime bowling*. Long Island City: Shire.
- Mullen, M. (2004). *Bowling fundamentals*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Mullen, M. (2014). *Bowling fundamentals (Second edition)*. United States: Human kinetics.
- Táborský, F. (2007). *Cilové sporty: základní pravidla, organizace, historie*. Praha: Grada.
- Tauš, K. (1938). *Kuželkářský sport*. Brno: Globus.
- Vogell, A. E. (1895). *American Sport Publishing*. New York: Brodway.
- Weidman, D. (2006). *Bowling: steps to success*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Zíbrt, Č. (1889). *Z her a zábav staročeských*. Velké Meziříčí: J. F. Šaška

Periodika

- Eboni, roč. 1947
- Kuželky, roč. 1957
- Stadion, roč. 1953, 1955-1958
- Magazín český Bowling, roč. 2001 - 2006
- Časopis Ruch, roč. 1947

Internetové zdroje

- <https://www.amf.com/>
- <https://www.benedikt.cz/>
- <https://www.bestbowling.cz/>
- <https://www.bowling.be/>
- <https://www.bowlingnbf.nl/>
- <https://www.bowlingsport.dk/>
- <https://www.bowland-center.cz/>
- <https://www.bowlingmuseum.com/>
- <https://www.bowlingsojcak.cz/>
- <https://www.bowlingzone.cz/>

<https://www.btba.org.uk/>
<https://www.campusbowling.cz/>
<https://www.czechbowling.cz/>
<https://www.dbu-bowling.com/>
<https://www.etbf.eu/>
<https://www.evml.ee/>
<https://www.ffbsq.org/>
<https://www.fiboules.org/>
<https://www.gorodki.com.ru/>
<https://www.gorodki.de/>
<https://www.keilailu.fi/>
<https://www.kuglanje.hr/>
<https://www.kuzelky.cz/>
<https://www.lbf.org.lv/>
<https://www.mabosz.org.hu/>
<https://www.mbc.cz/>
<https://www.nbf.bowlen.nl/>
<https://www.olympic.cz/>
<https://www.pba.com/>
<https://www.pzksbs.pl/>
<https://www.quibicamf.com/>
<https://www.rio2016.com/>
<https://www.slovakbowling.sk/>
<https://www.sport.idnes.cz/>
<https://www.swebowl.se/>
<https://www.tokyo2020.jp/>
<https://www.webercup.com/>
<https://www.worldbowling.org/>
<https://www.xshopbowling.cz/>

Dle ústního sdělení

Antonín Nosek - bývalý reprezentant za muže a seniory ke konci 20 století, majitel bowlingové hery v Praze na Zličíně

Jack Edelar - trenér a kouč české juniorské reprezentace v letech 2008 až 2012 a holandské elity

Jakub Varadi - trenér dívek v juniorské kategorii, od roku 2008, reprezentační hráč kadetů v 2006

Jan Čepelák - reprezentant v kategorii kadet v letech 2006 až 2012, první junior s perfekt game

Jana Lébrová - první česká reprezentantka (v roce 2003)

Jason Belmonte - nejlepší světový hráč od roku 2006 až po současnost

Jiří Marval - pořadatel nejprestižnějších turnajů v ČR

Jiří Uhlíř - reprezentant v kategorii muž v roce 2002 a 2005, trenér juniorů

Josef Macháček - trenér a kouč kadetů od roku 2006

Josef Nováček - Jihočeský bowlingový hráč

Karel Kutina - nejlepší český hráč, majitel herny

Karel Vopička - prezident ČBA

Marek Talpa - nejúspěšnější juniorský hráč

Martin Jarušek - první hráč, kterému se u nás podařilo hodit perfekt game

Mgr. Adam Vondráček - majitel prestižního bowlingového centra v Pardubicích

Richard Morávek - majitel největšího bowlingového centra

Zdeněk Navrátil - reprezentant v kategorii senior s nejúspěšnějšími výsledky na mezinárodních závodech

